

HET WATERSCHAP

Nr 10 | Juni 2021

Waterkwaliteit

Werk aan de winkel

Big Brown Data

**Over de potentie van
rioolwateronderzoek**

Europese richtlijnen

**Licht op groen
voor waterkwaliteit**

Aan de slag met PFAS

**Wat er niet in komt, hoeft
je er ook niet uit te halen**

04 Onderzoek waterkwaliteit
Stand van water

07 Virtuele schoonmaak
Computer says yes

08 Waterkracht
Delfland lust rivierkreeften rauw

10 Meelopen met...
**Snoekenfluisteraar
Jack Hemelraad**

14 Europese richtlijnen
Groen licht voor waterkwaliteit

25 Bodemcoach
Schoon water voor beginners

30 Zeer Zorgwekkende Stoffen
Aan de slag met PFAS

34 Omgevingsreis
Waterschap Limburg wijst ons de weg

En verder

- 13** Cijfers over Big Brown Data
- 16** Meten en monitoring
- 19** Column Elze Polman
- 20** In beeld: Waterbazen Wandelingen
- 22** Sturen op goed gedrag
- 27** Korte metten met plastic soep
- 28** Kamerleden aan het woord
- 32** Klimaatadaptief bouwen op waterkeringen
- 37** Coaching door collega's
- 39** Zorgeloos zwemmen in Tilburg
- 39** Colofon

Judith de Jong (l.)
en Jane Alblas

Hoofdredactioneel commentaar

Andere ogen

Met andere ogen naar de wereld om je heen kijken. Dat is wat de coronapandemie ook brengt. Onze actieradius verkleint. Dus nieuwe dingen kunnen we nu niet ver weg zoeken: geen verre vliegreizen, exotisch theater of verrassende festivals. Maar misschien is dit bij uitstek de kans om nieuwe dingen te ontdekken door anders – beter – naar onze vertrouwde omgeving dicht bij huis te kijken.

Vakantie in eigen land. Fietsen naar een dorp verderop. Zwerven door een voor de verandering verlaten stad. Een ommetje via net een ander weggetje in de buurt. Je eigen tuin doorspitten of je zolder of kasten uitmesten. Wie weet wat je vindt...

Niet verder maar beter kijken, kan ook leuk en leerzaam zijn. *Beauty is in the eye of the beholder*, zeggen ze tenslotte. Dichtbij is het ook mooi! Een “andere bril” opzetten helpt. De waterschappen zijn voor het eerst sinds de vorige waterschapsverkiezingen bezig met een langdurige gezamenlijke publiekscampagne. Door “Waterbazen” te bedanken, mensen die in hun eigen omgeving bijdragen aan schoon en voldoende water (en veilige dijken). Door zoveel mogelijk tips te geven aan mensen die ook iets willen doen. En door te laten zien wat waterbewust gedrag is en wat dat te maken heeft met het werk van de waterschappen. Maar hoe maak je dat meer concreet, dan door eerst in je eigen omgeving op onderzoek uit te gaan?

De “Waterbazen Wandelingen” bieden de kans om met een “Waterbazen-bril” naar je omgeving te kijken. Tijdens het wandelen... dat is op dit moment tenslotte – al dan niet noodgedwongen – de favoriete hobby van velen. Met een gids vol opdrachten en waterweetjes op zak (of beter gezegd: op je mobiele telefoon) word je tijdens het wandelen vanzelf gewezen op details die je misschien niet eerder observeerde.

Zie je opeens overal regentonnen of wadi's. Leer je waarom er bamboestokjes met oranje vlaggetjes op dijken staan. Zit jij opeens in de jury om de meest watervriendelijke tuinen of pleinen te spotten. Check je tussendoor even de waterkwaliteit. En kom je er ook nog achter wat “veek” nieuws is.

Doen dus. Die andere bril opzetten. Wandelschoenen aan, poten in de klei, over de dijk of op de stoeptegels en handen niet in de zakken, maar in de sloot. Zelfs als doorgewinterde waterschapper zal het je verrassen wat je nog kunt ontdekken dicht bij huis.

*Judith de Jong,
vormt samen met Jane Alblas de hoofdredactie van Het Waterschap*

P.S. Je vindt de gratis Doe & Ontdek-gids van de Waterbazen Wandelingen op: [Waterschappen.nl/waterbazen/#wandelingen](https://waterschappen.nl/waterbazen/#wandelingen).

MELD U NU AAN VOOR EEN ABONNEMENT OP HET WATERSCHAP

Wilt u *Het Waterschap* ontvangen? Meld u nu aan.

U ontvangt *Het Waterschap* 4 keer per jaar in print en/of online als e-zine.

Werkt u voor een overheid of publieke organisatie, dan is een abonnement gratis.

Aanmelden kan via deze link:

<https://publiekdenken.nl/abonneren/hetwaterschap/>

Of via de QR-code:

Tekst **Bas Nieuwenhuijsen**
Beeld **REEM.**

Onderzoek waterkwaliteit

Stand van water

Kouder kunnen we het niet maken

De Nederlandse overheden hebben een gezamenlijke zorg om de waterkwaliteit op peil te houden

Klimaatverandering tast de kwaliteit van het oppervlaktewater aan. Door hoosbuien, droogte en opwarming van het water zelf komt de ecologie in gevaar en wordt het steeds gevaarlijker om in plassen en meren te zwemmen. Oplossingen moeten worden gezocht in samenwerking met gemeenten en meer maatwerk per gebied of locatie, zeggen Lisette Louwman en haar collega Mieke van der Laan, die adviseren over respectievelijk ruimtelijke adaptatie en waterkwaliteit bij waterschap Hollandse Delta. 'Er moet echt een tandje bij.'

Sinds 1980 is het oppervlaktewater twee graden Celsius warmer geworden en de temperatuur zal nog meer stijgen. 'Die stijging heeft gevolgen voor de kwaliteit van het water,' zegt Lisette Louwman. Onlangs rondde waterschap Hollandse Delta een onderzoek af naar de gevolgen van klimaatverandering op waterkwaliteit. 'Je krijgt bijvoorbeeld meer kroos, meer algengroei en vissterfte,' vult haar collega Mieke van der Laan aan. 'Dat is onder meer een probleem in zwemwater. Blauwalg bijvoorbeeld levert gezondheidsrisico's op. Het leidt ook tot veranderingen in ecosystemen.'

We zullen die veranderingen moeten accepteren, aldus Van der Laan. Wel kunnen we de negatieve gevolgen van opwarming zoveel mogelijk beperken. 'Bijvoorbeeld door oevers te verflauwen en ze natuurvriendelijker te maken, watergangen breder en robuuster te maken en te bag-

'Hoosbuien, droogte en hitte bedreigen waterkwaliteit'

geren en door te spoelen om nutriënten te verwijderen en meer zuurstof in het water te krijgen. Daarnaast zullen we sommige van onze doelstellingen moeten bijstellen. Neem bijvoorbeeld verzilting. Je kunt blijven doorspoelen om dat tegen te gaan, maar je kunt ook streven naar een gezond brak systeem.'

Tandje bijzetten

Waterkwaliteit wordt niet alleen beïnvloed door opwarming van het water zelf, maar ook door bijvoorbeeld de piekbuien en droogteperiodes die het gevolg van de klimaatveranderingen zijn. Van der Laan: 'Hoosbuien kunnen leiden tot rioolover-

storten. Doordat het afvoersysteem de hoeveelheid water niet aankan, komt het deels in het oppervlaktewater terecht, met allerlei afval erbij.' Louwman wijst erop dat er rond waterkwaliteit dan ook meer samengewerkt moet worden met bijvoorbeeld gemeenten. 'Gemeenten kunnen in hun plannen meer rekening houden met de waterkwaliteit. Daarom moeten we al in een vroeg stadium met elkaar om tafel zitten. Er is handelingsperspectief nodig, ons rapport draagt bij aan de bewustwording op dit terrein. Waterkwaliteit is essentieel voor mens en ecologie, als overheden hebben we een gezamenlijke zorg.'

'Ons rapport gaat over hoofdrichtingen,' gaat Van der Laan verder. 'We wilden een beeld krijgen van wat we kunnen verwachten. Vervolgens moeten we per gebied kijken wat we moeten doen en een actielijst opstellen.'

'Afstemming met de gemeenten is nodig voor maatwerk,' zegt Louwman. 'We moeten kijken of er mogelijkheden zijn om vraagstukken te koppelen en meer als één overheid gaan nadenken. Ons onderzoek, dat we graag met anderen delen, maakt duidelijk dat we echt een tandje bij moeten zetten.'

Voor meer informatie, ga naar de website van waterschap Hollandse Delta: [Bit.ly/3hsCueD](https://bit.ly/3hsCueD).

Quick Scan Lokale Democratie

Vorige maand zijn waterschappen Scheldestromen, Brabantse Delta en Vechtstromen begonnen met de Quick Scan Lokale Democratie. Dat is een tool om in beeld te brengen hoe het met de democratie en participatie bij het waterschap is gesteld. Waterschapsbestuurders, ambtenaren, inwoners, instellingen en bedrijven kunnen met de Quick Scan hun input geven. De eerste resultaten worden voor de zomer verwacht.

Op basis van die resultaten kunnen de waterschappen intern en extern gesprekken voeren over waterschapsdemocratie en eventuele

mogelijkheden tot verbetering. Waterschap Brabantse Delta wil de uitkomst gebruiken in aanloop naar de waterschapsverkiezingen. Scheldestromen en Vechtstromen zijn van plan hun (burger)participatiebeleid bij te stellen. Meer informatie over de Quick Scan is te vinden op de website van Democratie in Actie: [Bit.ly/3agvoFm](https://bit.ly/3agvoFm). Democratie in Actie is een samenwerkingsprogramma van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, griffiers, wethouders, gemeentesecretarissen en burgemeesters.

Vorig jaar is het aantal projecten in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) gegroeid. Het totale aantal projecten staat nu op bijna vijfhonderd. Dat blijkt uit het jaarverslag DAW over 2020.

In het DAW werken boeren en tuinders aan schoon en voldoende water en een betere bodem. Zij nemen vrijwillig maatregelen op hun eigen bedrijf of doen mee in een project om meer kennis op te doen. Met 59 nieuw gestarte projecten is het DAW in 2020 opnieuw gegroeid. Het

totale aantal projecten staat op bijna vijfhonderd. Het jaarverslag laat zien welke stappen het afgelopen jaar gezet zijn, welke initiatieven zijn gestart en licht de kansen en uitdagingen van projecten toe. In het jaarverslag staan ook praktijkverhalen en hoe de DAW-aanpak bijdraagt aan waterkwaliteit, de opgave op het gebied van verdroging, vernatting, verzilting en een betere bedrijfsvoering.

Voor meer informatie: Agrarischwaterbeheer.nl/jaarverslag2020.

Henk Kielenstijn

Henk Kielenstijn is de nieuwe secretaris-directeur van waterschap De Dommel. Hij is op 1 juni 2021 begonnen. Kielenstijn was hoofd van de afdeling Sociaal bij de gemeente Tilburg. Hij is Antje Dekker opgevolgd, die met pensioen is gegaan.

Eric Jongmans is wegens het vertrek van Wies Vonck tot juli 2021 waarnemend secretaris-directeur van waterschap Scheldestromen. Eerder was hij gemeentesecretaris van Oudewater, IJsselstein en Heusden en secretaris-directeur van de waterschappen Rivierenland en Hollandse Delta.

Sinds 1 juni is **Frank Hoevenaars** directeur Bedrijfsvoering bij het hoogheemraadschap van Rijnland. Voordat hij bij Rijnland aantrad, was hij als Chief Financial Officer bij de RET verantwoordelijk voor financiën, ict en strategische programma's en projecten. Eerdere ervaring op het gebied van directievoering, financieel management en (infrastructurale) projecten deed Hoevenaars op bij PwC, KPN, AVR-van Gansewinkel en het Havenbedrijf Rotterdam.

Hillie Beentjes is sinds 1 mei 2021 plaatsvervangend secretaris-generaal bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Daarvoor was ze hoofd-directeur Financiën en Integrale Bedrijfsvoering bij hetzelfde ministerie. Eerder werkte Beentjes als directeur Begrotingszaken en plaatsvervangend directeur-generaal Rijksbegroting bij het ministerie van Financiën, als directeur Planning & Control en plaatsvervangend commandant bij de Koninklijke Marechaussee en vervulde ze diverse functies bij de ministeries van Financiën, Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het vroegere ministerie van Justitie.

Pleidooi voor klimaatneutraal pensioen

Medewerkers van de waterschappen hebben bij pensioenfonds ABP gepleit voor een klimaatneutraal pensioen. Zij vragen het ABP om het gebruik van fossiele brandstoffen, zoals gas, olie en kolen, niet langer te stimuleren. In een petitie die door vijftienhonderd waterschappers is ondertekend, roepen de initiatiefnemers het pensioen-

fonds op om te investeren in fondsen die zich inzetten voor een duurzame transitie. De petitie is eind april aangeboden aan ABP-bestuurder Menno Snel. De waterschappen besteden dagelijks veel tijd, geld en capaciteit aan de gevolgen van klimaatverandering, aldus de ondertekenaars. Ze werken aan hogere dijken, grotere

gemalen en het bestrijden van exoten en ze voeren een actief energie- en grondstoffenbeleid. Daarbij past ook een pensioenfonds dat bijdraagt aan een duurzame samenleving en zich inspant om waterkwaliteit, waterkwantiteit en de kwaliteit van leven van huidige en toekomstige generaties te garanderen.

Beeld Freek van den Bergh

Coronasporen in rioolwater nog beter in kaart gebracht

De waterschappen breiden de komende 5 jaar hun onderzoek naar coronasporen in rioolwater uit. Op dit moment neemt 75 procent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties twee of meer monsters per week, maar dat wordt zo snel

mogelijk opgevoerd naar dagelijks, op alle 314 rioolwaterzuiveringen in Nederland. De waterschappen doen dat samen met waterlaboratoria en kennisinstelling STOWA. De monsters die zij beschikbaar stellen, worden door het RIVM

geanalyseerd en geplaatst op het Coronadashboard van de rijksoverheid. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) betaalt de aanleg van de meetinfrastructuur en de dagelijkse bemonsteringen voor de komende 5 jaar.

Op de foto: Demissionair minister Hugo de Jonge van Volksgezondheid, Welzijn en Sport brengt een bezoek aan rioolwaterzuivering Leiden Zuidwest en aan waterlaboratorium AQUON.

Tekst **Bas Nieuwenhuijsen**
Beeld **Shutterstock**

Waterschap De Dommel houdt virtuele schoonmaak

Ozon tegen microvervuiling: computer says yes

Fysieke pilots met het verwijderen van microverontreinigingen uit rioolwater kosten handenvol met geld en nemen een hoop tijd in beslag. Daarom maakt waterschap De Dommel gebruik van een computermodel. In de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Soerendonk berekent dat model hoe ozon reageert met afvalstoffen in het water.

'Er is niet één methode om medicijnresten uit rioolwater te verwijderen,' legt Tom Weijtmans uit. Hij is adviseur zuiveringstechnologie bij waterschap De Dommel. 'Er zijn meerdere manieren voor, die verschillend werken,' aldus Weijtmans. 'Actieve kool, bijvoorbeeld, bindt microverontreinigingen terwijl ozon ze afbreekt. Sommige microverontreinigingen kun je beter met kool verwijderen, andere beter met ozon.'

UV-VIS-sensor

De toepassing van deze technologieën om microvervuiling te verwijderen, is relatief nieuw, zegt Weijtmans. 'Om die reden wil De Dommel ze eerst testen bij kleinere rioolwaterzuiveringsinstallaties in Hapert (kool) en Soerendonk (ozon). Zo krijg je

'Traditionele pilots zijn tijdrovend en duur'

inzicht in het behalen van afgesproken doelstellingen, bijvoorbeeld verwijderingsrendementen. En kun je verantwoord ontwerpen naar volle schaal.' Traditionele pilots zijn tijdrovend en duur. Weijtmans: 'Je moet een lange reeks proefnemingen doen: monsters nemen en in een laboratorium laten analyseren. Dat kost gauw een jaar en honderdduizenden euro's.' Om die reden heeft De Dommel bij de pilot met ozon gekozen voor een alternatief van het Belgische bedrijf AM-Team. Dat bootst fysieke pilots na met een

computermodel. Dat model kalibreren en valideren ze met data van het eigen rioolwater. Weijtmans: 'Er zijn vier monsters genomen om te zien hoe ozon reageert met stoffen in het rioolwater dat in Soerendonk wordt gezuiverd. Aan de hand van die data en de gegevens van een zogenoemde UV-VIS-sensor, die een maand in het water heeft gehangen, kan het computermodel berekenen wat er gebeurt als je ozon toevoegt. Je kunt ook tal van scenario's voor regelstrategieën laten uitrekenen, zonder dat je steeds weer allerlei proefnemingen hoeft te doen. Dat bespaart tijd en geld.'

Digital twin

Het gebruik van zo'n computermodel heeft nog een voordeel, vertelt Weijtmans. 'Je kunt het gebruiken als een *digital twin* naast je echte installatie. Het laat je *real-time* zien wat er gebeurt en wat het effect is als je iets aanpast, bijvoorbeeld als het gaat om de concentratie bromaat. Bromaat ontstaat onder invloed van de ozon en is een kankerverwekkende stof. Daarvan wil je niet te veel in het oppervlaktewater krijgen, het wordt niet afgebroken. De computer kan de concentratie berekenen, zonder dat er steeds monsters nodig zijn.'

Tekst **Marjan van Wijngaarden**
Beeld **Dimitry de Bruin**

Waterkracht

Delfland lust rivierkreeften rauw

Uitheimse schaaldieren voor de val

Sinds de jaren 80 komen er zo'n acht soorten uitheimse rivierkreeften voor in Nederland. Die veroorzaken veel problemen voor waterkwaliteit, waterveiligheid en biodiversiteit. Het hoogheemraadschap van Delfland wil daarom een proef doen met het wegvangen van de dieren. Delfland organiseerde een *challenge* om een geschikt vangmiddel te vinden: zo diervriendelijk mogelijk, zonder bijvangst en praktisch inzetbaar. Winnaar van de *challenge* is Martijn Schiphouwer. Samen met Marcel Belt, hoogheemraad van Delfland, vertelt hij over mogelijke oplossingen.

Hoe komen we in Nederland aan die uitheimse rivierkreeften?

Marcel Belt: 'De uitheimse rivierkreeft is door ons in Nederland terechtgekomen. We denken dat hij is losgelaten door mensen die ze in hun aquarium hielden. We horen ook verhalen dat ze zijn losgelaten uit restaurantkeukens. Maar hoe dan ook: hij voelt zich thuis in Nederland en heeft nauwelijks natuurlijke vijanden. Hier in het westen van Nederland is het echt een probleem.'

Martijn Schiphouwer: 'Daar zit vooral de rode Amerikaanse rivierkreeft. In Oost-Nederland komt op een aantal plaatsen de Californische rivierkreeft veel voor. Bij Tilburg zit daarvan een hele kolonie. Verschillende soorten geven landelijk steeds meer problemen.'

Belt: 'De rivierkreeften tasten de waterkwaliteit aan. Ze eten planten, kikkers en visjes, waardoor de ecologie in het water wordt verstoord. Ook knippen ze waterplanten stuk. Daarnaast zijn het er

zoveel dat door hun graafgedrag oevers en dijken instabiel worden. Ook de waterveiligheid is dus in het geding.'

Een betere vraag is dus: hoe komen we ervan af?

Belt: 'Eigenlijk ligt de taak om dit probleem aan te pakken bij de provincie. Maar omdat wij er veel last van hebben, willen we ze op een aantal plekken in ons gebied wegvangen. Daarvoor hebben we betere vangmiddelen nodig. De huidige vangmiddelen vangen alleen grote rivierkreeften en hebben ook te veel bijvangst. Dat willen we natuurlijk niet.'

Schiphouwer: 'Behalve wegvangen helpen natuurlijke vijanden ook. Paling houdt wel van een kreefte! Gelukkig doet Delfland al veel om meer paling, maar ook snoeken en otters, in het water te krijgen.'

Belt: 'Hoe meer natuurlijke vijanden, hoe beter. Wij doen daar inderdaad veel voor. Maar vangen blijft ook nodig. Om onze vangproef met een goed vangmiddel te kunnen doen, wilden we gebruikmaken van de denkkraft van de samenleving. Daarom organiseerden we via platform

Winnovatie een *challenge*. Daarin vroegen we het ideale vangmiddel te bedenken om exotische rivierkreeften te vangen met zo min mogelijk bijvangst.’

Schiphouwer: ‘Verschillende mensen tipten me. In het dagelijks leven ben ik teamleider vis bij de stichting RAVON (kennisorganisatie voor reptielen, amfibieën en vissen, red.). Wij werken vaak met innovatieve methoden om vissen te onderzoeken. Aan deze *challenge* heb ik op persoonlijke titel meegedaan. In mijn jeugd heb ik honderden kreeften gevangen in de sloot achter het huis van mijn ouders. De ervaring die ik toen heb opgedaan, heb ik nu toegepast. Ik vond het vooral leuk dat het geen commerciële opdracht was, maar echt publieke participatie.’

Wat leverde de *challenge* op?

Belt: ‘Er kwamen maar liefst 134 ideeën binnen. Van kinderen die een tekening stuurden tot een bedrijf dat al een prototype had gemaakt. Alle ideeën zijn gebundeld in een inspiratieboek dat voor iedereen toegankelijk is.’

Schiphouwer: ‘Mijn idee is de kreeftenbox. Dat is een soort piramide met een gat aan de bovenkant. Een kreeft kan niet

‘Hoe meer natuurlijke vijanden, hoe beter’

zwemmen. Als hij de helling oploopt en in het gat valt, kan hij niet meer terug. Andere dieren kunnen er wel weer uit.’

Belt: ‘De jury bestond onder meer uit een beroepsvisser, iemand van de hengelsportvereniging en een ecooloog. Zij wezen de kreeftenbox aan als winnaar. Er is zo min mogelijk bijvangst, je vangt ook de kleine kreeftjes weg, het model is eenvoudig en je kunt het gemakkelijk meenemen, stapelen en vervoeren.’

Schiphouwer: ‘En mijn oplossing is dier- en milieuvriendelijk. De kreeftenbox wordt dichtgemaakt met een touwtje van hennep. Als de kreeftenbox kwijtraakt, vergaat het touwtje na een tijdje. De box klapt open zodat de gevangen kreeften er weer uit kunnen. Ook de rest van de box kan van afbreekbaar materiaal worden gemaakt.’

Hoe gaan jullie nu verder?

Belt: ‘Delfland gaat samen met Wageningen University & Research (WUR), het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de provincie Zuid-Hol-

land aan de slag met het daadwerkelijk ontwikkelen van het vangmiddel. Daarvoor organiseren we een *hackathon*: wij dagen deelnemers uit om een ontwerp verder uit te werken en te presenteren. Het idee van Martijn, maar ook de andere inzendingen, spelen daarbij een belangrijke rol. Na de *hackathon* willen wij een aantal prototypes hebben. Die testen we in de proefsloten van WUR. Daarna starten we met een prototype een proef op een aantal plekken in Delfland.’

Schiphouwer: ‘Er zijn ook andere aspecten waar je nog over na moet denken. Je mag nu onder de Visserijwet met een kreeftenbox niet zomaar rivierkreeften vangen. En als je ze gevangen hebt, hoe dood je ze dan en wat doe je ermee? En weet je dan zeker dat er volgend jaar minder kreeften zijn? Deze exoten zijn zo wijdverspreid dat het bijna niet op te lossen is. Dat is een spannende uitdaging.’

Belt: ‘Dat is precies wat we allemaal gaan onderzoeken. Daarom hebben we een coalitie van partners nodig: het rijk, de provincie, natuurorganisaties en hengelsportverenigingen. Om dezelfde reden zijn alle ideeën die we hebben opgehaald openbaar en mag iedereen ze gebruiken. We moeten onze nek uitsteken en aan de slag!’

Tekst Harmke Berghuis
Beeld Eric Fecken

Volgens Jack Hemelraad (r.) paaien
snoeken graag in ondiep water

Meelopen met... Jack Hemelraad

Kannibalentemmer en snoekenfluisteraar

Jack Hemelraad ontwierp een snoekenpaaiplaats en draagt daarmee ieder jaar bij aan nieuwe aanwas van de roofvissen. 'Er is de nodige overtuigingskracht nodig om ze in de plas te krijgen.'

'Er lag hier laatst een heel grote dode snoek.' De vrouw op de brug houdt haar handen een flink stuk uiteen om de grootte te laten zien.

Jack Hemelraad blijft er nuchter onder: 'Die zal wel gepaaid hebben. Dat kost soms zoveel energie dat ze er dood aan gaan.' Paaien, dat is de term voor vissen die paren. En in Rotterdam heeft het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard daar zelfs een speciale locatie voor ingericht, specifiek voor snoeken. Dankzij Hemelraad.

Eigenlijk brengt Hemelraad het grootste deel van zijn werk op kantoor door. Hij is coördinerend beleidsadviseur, met als the-

'Snoeken denken maar aan één ding: seks'

ma waterkwaliteit. Hij houdt zich bezig met allerlei onderwerpen: zo is hij KRW-coördinator (Kaderrichtlijn Water, red.), en regelt hij de planning en controle van allerlei waterkwaliteitsprojecten. Maar halverwege mei verandert dat voor een paar weken en verruilt hij zijn kantoor voor de snoekenpaaiplaats.

Van juni tot februari is dit deel van het Berg- en Broekpark in Rotterdam Hillegerberg een grasland, omringd door slootjes, verbonden met de naastgelegen Bergse

Achterplas en Bergse Voorplas, die op hun beurt verbonden zijn met de Rotte. Vroeg in het jaar zet Hemelraad de pompen aan en wordt het gebied zo'n tien tot twintig centimeter onder water gezet. 'Snoeken paaien graag in ondiep water van een ondergelopen grasland. Dat wordt eerder warm dan de plas.' Hij wijst naar de vistrappen waar water van het grasland richting de plas stroomt. 'Ze zwemmen tegen de stroom in. Ze kunnen wel een meter hoog springen, dus die treden van tien centimeter van de vistrap zijn kinderspel. Dat begint rond februari, als het water begint op te warmen. Daar worden ze door gelokt. En ze ruiken waar ze geboren zijn, daar keren ze naar terug om te paaien. Ze denken maar aan één ding: seks.'

Gestikt

Daarna is het een kwestie van geduld.

Ieder jaar komen meer buurtbewoners een kijkje nemen

Halverwege mei keert Hemelraad terug naar de paaiplaats. Samen met anderen vangt hij een aantal jonge vissen en meet hoe lang ze zijn. Hij stelt de gemiddelde lengte vast en bepaalt wanneer hij terug moet komen. 'De snoeken groeien ongeveer een centimeter per week. Dus als ze zes centimeter zijn, weten we dat we over 2 weken terug moeten komen. Want als ze zo'n acht centimeter zijn, zetten we ze over naar de plas.'

'We hebben weleens een snoekje van negen centimeter gevangen die een snoekje van zes centimeter uit zijn bek had steken. Die konden we nog uit elkaar trekken. Een andere keer waren het twee grote snoeken. Die waren in elkaar gestikt.'

Vanwege dat kannibalistische gedrag zet Hemelraad de snoeken over van het ondergelopen grasland naar de grote plas, waar er minder kans is dat de dieren elkaar

'De vistrap is kinderspel'

tegenkomen. 'Dat doe ik door de stuw langzaam te strijken (openen, red.). Het water loopt dan van het grasland naar de plas. Zo zou het normaal ook gaan bij de rivier. We maken de natuurlijke dynamiek een beetje na.'

Met een pomp wordt het gebied leeggepompt. Daar is hij samen met collega's zo'n 2 tot 3 weken mee bezig, tot alle snoeken uit het gebied weg zijn. Veel snoeken blijven achter in de poelen en geulen die op het grasland ontstaan. Daarom pompt hij meerdere keren het grasland onder water om het vervolgens weer leeg te laten stromen. 'Ik hou me met dat spelletje bezig zodat zo veel mogelijk snoekjes richting de plas zwemmen. Het vergt de nodige over-

tuigingskracht,' lacht Hemelraad. 'Ik moet ook continu finetunen of de pomp harder of zachter moet draaien. Het is een beetje het klassieke waterbeheer.'

Balans

Maar waarom een snoekenaaiplaats? Die geschiedenis begint al voordat Hemelraad bij het hoogheemraadschap kwam werken. In een ver verleden loosde een rioolwaterzuivering van de gemeente op de plas en ook de riolen van de omliggende recreatiewoningen kwamen hierop uit. Het water bevatte veel voedingsstoffen en blauwalgen tierden er welig. Ook zat er fosfaat, koper en zink in de bodem. De rioolwaterzuivering werd weliswaar verplaatst, maar de plas bleef zoals die was. Er volgden saneringsmaatregelen, maar het geld raakte op.

Jaren later kwam er een tweede sane-

Soms is er sprake van "bijvangst"

De snoekjes moeten acht centimeter lang zijn

ringsslag. Daar was Hemelraad wel bij betrokken. De sanering kostte meer dan 10 miljoen gulden. Het was het eerste regionale herstelproject van die omvang. 'Door het opschonen van de plas waren de omstandigheden niet meer geschikt voor veel vissen. Alsof je van iedere dag patat naar een droge boterham per week gaat. We hebben de visstand aangepast door een deel van de brasems en karpers af te vangen. De vis kwijnde anders weg.' Een goede en gevarieerde visstand is belangrijk voor balans in het ecosysteem en draagt zo bij aan de waterkwaliteit. Om de visstand op peil te houden, wilde het hoogheemraadschap ook roofvissen als de snoek terugbrengen naar de plas. Samen met een adviesbureau ontwierp Hemelraad het plan voor de snoekenpaaiplaats. In 2006 begon de aanleg en in 2007 werd de paaiplaats in gebruik genomen.

Belangrijke lessen

'Er zijn twee belangrijke lessen die ik wil

meegeven aan mensen die met dit vak aan de slag willen,' zegt Hemelraad. 'De eerste is die van de integrale aanpak. Met één maatregel lukt het nooit om structureel de waterkwaliteit te verbeteren. Je moet kijken naar het totale pakket.' Precies zoals dat bij de snoekenpaaiplaats ook het geval was. Met enkel een paaiplaats zou het nooit gelukt zijn. Er waren ook saneringen, de aanleg van riolering voor de recreatiewoningen en aanpassingen van het watersysteem nodig. De tweede les is die van beheer. Daar moet je van tevoren over nadenken, vindt Hemelraad. 'Een langjarig beheerplan moet onderdeel uitmaken van je plan voor een integrale aanpak van de waterkwaliteit.' Hij heeft dat zelf ook moeten leren. Ook aan het beheer van de Bergse Voorplas en

'Ieder jaar komen er meer mensen kijken'

Advertentie

Bergse Achterplas moet het een en ander gebeuren. 'Anders zie je de waterkwaliteit achteruitgaan en is je werk voor niks geweest.'

En Hemelraad zelf, hoe is hij zo'n snoekenfluisteraar geworden? Hemelraad werkt sinds 1999 bij het hoogheemraadschap Schieland, voor het werd samengevoegd met de Krimpenerwaard. 'Ik ben van oorsprong chemisch bioloog en werkte als wetenschapper. Ik heb dat heel gepassioneerd gedaan, maar ik wilde geen wetenschapper blijven. Ik wilde bezig zijn met iets dat mensen willen of nodig hebben. Al lijkt het tegenwoordig steeds meer dat ze niet beseffen dat ze het nodig hebben.'

Waterbewust

'Waterkwaliteit is een moeilijk begrip. Mensen vinden het al gauw goed, zolang het water niet stinkt of er vies uitziet.' Hij vervolgt: 'Er komen veel aspecten bij kijken. Via voorlichting, educatie-activiteiten en bijvoorbeeld het burgeronderzoek Vang de watermonsters proberen we mensen daar bewust van te maken.' Bij de snoekenpaaiplaats is de buurt vanaf het begin betrokken geweest. Meerdere wandelaars in het park maken een praatje met Hemelraad, ze kennen hem van al die jaren dat hij hier werkt aan het snoekenproject. De visstand is inmiddels op orde. 'Is de paaiplaats nog noodzakelijk? Misschien niet, maar het kan geen kwaad. Inmiddels vind ik het publiek ook veel belangrijker. Ieder jaar komen er meer mensen kijken. Zoals een vrouw met haar zoontje, die altijd komen. Hij krijgt zelfs vrij van school ervoor. Hoe krijg je mensen waterbewust? Dit is toch wel een van de mooiste plekken daarvoor.'

Jan Steenbergen
+31 (0)6 - 31774854

info.stefos@wopereis.nl
www.stefos.nl | wopereis.nl

Gedeelde spankap

Prefab betonsilo

Rvs / aluminium constructies

Rvs / aluminium trap

Big Brown Data

De potentie van rioolwateronderzoek

Ruim 17 miljoen mensen

Het rioolwater van alle ruim 17 miljoen mensen in Nederland wordt onderzocht op deeltjes van het coronavirus.

Waarom?

Met de metingen van het rioolwater kunnen besmettingshaarden en trends in specifieke regio's vroegtijdig worden gesignaleerd.

Toekomst

De komende 5 jaar betaalt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport mee aan het rioolwateronderzoek.

Grote en unieke logistieke operatie

- Meer opgeleide bemonsteraars
- Aanschaf apparatuur, bemonsteringsbussen, bemonsteringskasten
- Ophogen bemonsterfrequentie
- Logistiek monsternamen op locaties & transport.

Opschaling bemonstering

April 2020

29 meetpunten

Augustus 2020

80 meetpunten

September 2020

Op alle 314 rwzi's
minimaal wekelijks

April 2021

Op 75% van de rwzi's
2 of meer monsters per week

Juli 2021

Op alle 314 rwzi's
4 of meer monsters per week

Oktober 2021 (Verwachting)

Op alle 314 rwzi's
dagelijks

De potentie van Big Brown Data: graadmeter van de volksgezondheid

Obesitas

Medicijngebruik

Resistentie bacteriën

Diabetes

Kanker

Allergieën

Roken & Drinken

Drugsgebruik

Forensisch onderzoek

Gevaarlijke stoffen

'Niet iedereen gaat naar de teststraat, maar iedereen gaat naar de wc'

Tekst **Jelle van der Meulen**
Beeld **Shutterstock**

Licht op groen voor waterkwaliteit

Watterrichtlijnen in de revisie

Met de Europese Green Deal is er vernieuwde aandacht voor de Europese watterrichtlijnen. Door waterbeleid te koppelen aan andere beleidsterreinen moet er de komende jaren een flinke slag worden gemaakt. 'We moeten niet wachten totdat in Brussel de inkt droog is. Als we nu investeren, plukken we daar later de vruchten van.'

Na evaluatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2019 was er één prominente conclusie: waterdoelen krijgen niet voldoende aandacht binnen andere beleidsterreinen. 'Het probleem van waterkwaliteit los je nu eenmaal niet alleen op in het waterdomein,' weet Sander Mager, bestuurslid van de Unie van Waterschappen en bij het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. 'Met de Green Deal verbindt de Europese Unie (EU) water nadrukkelijker met andere beleidsterreinen, zoals landbouw en industrie. Dat stemt hoopvol.'

Niet verslappen

De Europese watterrichtlijnen zelf zijn niet

'Focus op de bron van vervuiling leidt tot de discussie: wie betaalt?'

nieuw. De Richtlijn Overstromingsrisico's werd ingevoerd in het jaar 2007, de KRW in 2000 en de Richtlijn Stedelijk Afvalwater stamt zelfs uit 1991. 'Met nieuwe normen, een enkele aanscherping en een meer integrale benadering wil de Europese Commissie (EC) echter zorgen dat lidstaten niet verslappen', zegt Hans Stielstra, plaatsvervangend afdelingshoofd bij DG Milieu van de EC, verantwoordelijk voor de KRW en

‘Stedelijk afvalwater blijft een taai probleem’

Een sterke reductie van de hoeveelheid pesticiden in de landbouw verbetert de grondwaterkwaliteit en helpt klimaatdoelen te realiseren.’

Bij de bron

Een ander belangrijk element van de Green Deal is de nadruk op bronbeleid, waarmee de EC wil voorkomen dat water vervuild raakt. Schoner zuiveringsslib (dat overblijft na het zuiveren van rioolwater in zuiveringsinstallaties, red.) kan worden ingezet voor allerlei circulaire toepassingen. ‘Hoe schoner de reststoffen, hoe makkelijker we ze kunnen inzetten als nieuwe grondstoffen,’ zegt Sander Mager.

Gevolg van de hernieuwde focus op de bron van vervuiling leidt echter ook tot een fundamentele discussie: wie betaalt? ‘Kosten die wij nu maken voor zuiveringen slaan we om naar alle ingezetenen van het waterschap,’ aldus Mager. ‘Het verleggen van de aandacht naar de bron door de EC betekent ook dat de vervuiler moet gaan betalen. Daar moeten we als waterschappen dus op anticiperen: we moeten mechanismen gaan vinden om de veroorzaker van vervuiling de rekening te geven, maar de ervaring leert dat dat lastige discussies zijn.’

Kosten en baten

Momenteel is de EC bezig ook de Richtlijn Stedelijk Afvalwater te herzien. ‘Stedelijk afvalwater blijft een taai probleem,’ zegt Stielstra. ‘De richtlijn is al 30 jaar oud, maar er zijn landen die dat nog steeds niet voor elkaar hebben. Dan zijn bijvoorbeeld niet alle huizen aangesloten op het riool, of krijgt afvalwater niet de juiste behandeling.’ De EC overweegt om de eisen voor rioolwater aan te scherpen, de aanpak van opkomende stoffen beter te integreren in de richtlijn en energieproductie in rioolwaterzuiveringsinstallaties een plek te geven.

‘Het is terecht dat de EU de teugels aantrekt en we zijn het eens met de ambities,’ vult Mager aan. ‘Maar het vraagt ook iets! We staan als waterschappen al voor forse investeringen, bijvoorbeeld met betrekking tot klimaatadaptatie en rioolwaterzuiveringen. Daarnaast hebben onze assets een bepaalde levensduur, die moeten hier en daar vervangen worden. Alle extra Europese eisen betekenen ook iets in termen van tarieven voor inwoners. En dat ligt natuurlijk altijd gevoelig.’

De druk erop

In 2027 moeten lidstaten hun zaakjes op orde hebben en voldoen aan de verschillende richtlijnen. Volgens de laatste metingen bevindt 44 procent van de Europese waterlichamen zich in de juiste, gezonde staat. ‘Als je kijkt naar de kaart van Europa, dan zie je dat een aantal gebieden er echt goed uitziet,’ zegt Stielstra. ‘In Noord-Europa, delen van Spanje en in Oost-Europa, gebieden met minder bevolkingsdruk en minder landbouw, is het nu eenmaal iets eenvoudiger. Voor Nederland, met zo veel mensen en zo veel dieren, is het ontzettend ingewikkeld.’ De KRW zou prioriteit moeten krijgen, maar juist voor deze richtlijn hebben lidstaten moeite middelen te vinden, weet Stielstra. ‘De voordelen zijn minder evident. Wat is het aantoonbare voordeel van een vrij stromende, natuurlijke rivier? Iedereen die er dichtbij betrokken is, weet dat, maar het is misschien moeilijker te communiceren. Het belang van een vrije rivier is minder gemakkelijk uit te leggen dan van schoon drinkwater, om maar iets te noemen.’

Stielstra is desalniettemin optimistisch over de inspanningen van lidstaten. De deadline van 2027 is volgens hem een krachtig signaal. ‘En ze hebben daar ook allemaal mee ingestemd,’ zegt hij. ‘De waterrichtlijnen zijn geen hobby’s van de EC, het gaat om wetgeving die door het parlement en de raad zijn aangenomen. Of we daadwerkelijk in 2027 de volle 100 procent behalen, weet ik niet. Maar we gaan zeker in de goede richting en we zullen als commissie de druk erop houden.’

In delen van Spanje en Oost-Europa, met minder bevolking en landbouw, staat het er met de waterkwaliteit beter voor

andere waterwetgeving. ‘Geen enkel land voldoet nog aan alle doelstellingen. Ze verrichten wel veel inspanningen, maar we roepen op die te intensiveren.’ Problemen met waterkwaliteit hebben namelijk grote ecologische en economische consequenties, aldus Stielstra. Steeds meer gebieden kennen structurele droogte en de biodiversiteit blijft achteruit hollen. ‘Waterkwaliteit krijgt nog niet de aandacht die het verdient,’ zegt hij. ‘Door het watervraagstuk te koppelen aan andere kwesties moet dat veranderen. Meer stromende rivieren verbeteren bijvoorbeeld de biodiversiteit en herstellen tegelijkertijd het aquatisch milieu.’

Tekst **Jelle van der Meulen**
Beeld **ANP**

Vooruit met cijfers en data

Water meten is beter weten

Agrariërs en waterschappers hebben in goede waterkwaliteit een gezamenlijk doel. Aan de hand van langjarige meetnetten werken zij aan oplossingen die bijdragen aan de waterkwaliteit en aan de agrarische bedrijvigheid. 'Onder het gros van de agrariërs leeft de wil om te verduurzamen, maar iedere boer doet dat op een manier die bij zijn bedrijf past.'

Een melkveebedrijf is een ecosysteem op zichzelf. De hoeveelheid eiwit in het voer, de maaihoogte van het gras, het fosfaatpeil in de bodem, de hoeveelheid water op het land: alles is van belang en alles hangt met elkaar samen. 'Dat betekent dat wanneer je aan een bepaald knopje draait, het resultaat op verschillende plekken verandert,' vertelt Michaela van Leeuwen, projectleider Vruchtbare Kringloop Overijssel bij Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) Noord. 'Daarom is het zoeken naar maatregelen die zowel de waterkwaliteit verbeteren als de melkveehouder optimalisatie in de bedrijfsvoering opleveren.'

Metten is weten

Agrariërs en waterschappers slaan steeds meer de handen ineen om de waterkwaliteit te behouden of bevorderen.

Sander Mager

Metten is daarbij logischerwijs van groot belang. 'Er is een belangrijke relatie tussen waterkwaliteit en agrarische bedrijfsvoering,' zegt Sander Mager, bestuurslid van de Unie van Waterschappen. 'Zo'n langjarig meetnet geeft informatie waar het goed gaat en waar minder goed. Aan de hand van de data krijgen we meer inzicht en ontstaat er bewustwording, waar

we vervolgens handelingsperspectief aan verknopen.'

Waar metingen voorheen met name incidenteel werden verricht, hebben waterschappen de afgelopen jaren meerdere langjarige meetnetten opgezet. 'Incidentele gegevens volstaan niet om beleid op te maken,' legt Mager uit. 'Dat kun je pas doen wanneer je trends inzichtelijk maakt. Wat je in het oppervlaktewater meet, is daar via heel veel verschillende emissieroutes terechtgekomen: historische belasting van de grond, de afspoeiing van percelen, meerdere bedrijven die gebruikmaken van een bepaald deel

'De supertip is om water bij mest te voegen'

Met 60 procent grasland en 20 procent grasklaver of maisteelt kun je de vruchtbaarheid van de bodem verbeteren

Michaela van Leeuwen

'Boeren zijn net mensen'

oppervlaktewater, enzovoort. Dat maakte het lastig om het effect van maatregelen één op één te meten.'

En juist een aantoonbaar effect van maatregelen is van groot belang om alle betrokkenen enthousiast te maken. 'Dan krijg je agrariërs mee en weten zij ook duidelijk waarvoor zij het doen,' zegt Van Leeuwen. 'Als je waterschappers en boeren samenbrengt, met de insteek elkaar te bevragen en resultaten te vergelijken, levert dat heel veel inzicht op.' Van Leeuwen is verheugd over de samenwerking tussen de verschillende partijen. 'We proberen elkaars taal te verstaan en te begrijpen, om samen te werken aan gedeelde belangen en doelen. Dat is heel positief.' Mager voegt toe: 'Waterschappen kunnen de gebiedskennis van boeren goed gebruiken, ook om aan te zwengelen dat we met z'n allen de verantwoordelijkheid nemen voor de waterkwaliteit. Iedereen heeft baat bij goed water.'

Melkveehouders zijn continu bezig met het verbeteren van grond- en waterkwaliteit, aldus Van Leeuwen. De supertip is water bij mest te voegen: 'Daardoor heb je bewezen minder ammoniak op het land, en ook nog eens 10 tot 15 procent meer grasopbrengst. Wanneer je water toevoegt aan mest breng je H (waterstof) en O (zuurstof) in de bodem, waardoor water mineralen transporteert

en bacteriën in de bodem de mest beter verwerken.' Een andere maatregel om de vruchtbaarheid van de bodem te verbeteren is het toepassen van wisselteelt, via de 60-20-20 regel: 60 procent van het areaal is blijvend grasland en 20 procent grasklaver, dat om de 3 jaar wisselt met 20 procent maisteelt.

LTO Noord ondersteunt agrariërs bij het behalen van de DAW-doelstellingen (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer), zegt Van Leeuwen. 'We hebben een waslijst aan inmiddels bewezen maatregelen, die de bodem- en waterkwaliteit verbeteren en tegelijkertijd goed zijn voor de bedrijven. Heb je je cijfers en data paraat, dan kunnen we zorgen dat iedereen erop vooruitgaat.'

Wil tot verduurzamen

De landelijke discussie over de agrarische sector wordt vaak platgeslagen tot extremen: meer of minder boeren, meer of minder veeteelt. Agrariërs hebben daar last van, ziet Mager. 'Er komt veel op ze af en er wordt veel van ze verwacht. De waterschappen willen samen met de agrarische sector beleid maken. Beleid dat ambitieus is voor het herstel van waterkwaliteit en bijdraagt aan een duurzame transformatie van de agrarische sector.'

Onder het gros van de agrariërs leeft de wil tot verduurzamen, weet Van Leeuwen. 'De manier waarop is voor elke boer in zijn bedrijfsspecifieke situatie anders. Boeren verschillen natuurlijk ieder in denkwijze, visie op de toekomst en vooral in handelen. Het zijn net mensen,' knipoogt ze.

Advertentie

Creativiteit en Kwaliteit

met Aqua-Flora® producten

Water zuiveren op een Natuurvriendelijke manier!

Met onze Aqua-Flora materialen kunt u op een natuurlijke, duurzame manier water zuiveren, zonder compromissen! Onze matten, rollen en drijvende constructies zijn bewezen effectief in het zuiveren van water. Het bevorderen van de biodiversiteit, vergroten van de visstanden en het voorkomen van erosie zijn nog enkele voordelen. Een echte Building With Nature oplossing! Nog een boost nodig in het behalen van de KRW doelen? Neem contact met ons op.

Nautilus

25 JAAR

Nautilus Eco-Solutions b.v. | Warmenhuizerweg 20
1749 CG Warmenhuizen | 072 - 5331399 | info@nautilusecosolutions.com

www.nautilusecosolutions.com

Tekst **Jelle van der Meulen**
Beeld **Jasper van de Gein**

Volgens Hans van der Wart beïnvloeden drie factoren de Nederlandse waterkwaliteit: resten van geneesmiddelen die water vervuilen, verdroging waardoor zout water oprukt en de bemestingsproblematiek van de landbouw

Watermetingen zonder zorgen

Normec AWS is schakel tussen bedrijfsleven en overheid

Normec All Water Services (AWS) ontzorgt bedrijven en overheden in het volledige proces van waterbemonstering en -onderzoek. Als schakel tussen bedrijfsleven en overheden zorgt het bedrijf dat alle partijen tevreden zijn en dat de waterkwaliteit wordt geborgd.

Van water bemonsteren tot het logistieke proces van planning en het uitbrengen van de onderzoeksrapportage: Normec All Water Services (AWS), onderdeel van TIC-bedrijf Normec Group, verzorgt het proces van het meten van waterkwaliteit van begin tot eind. Door te testen, inspecteren, kalibreren en onderzoeken vervult Normec AWS een sleutelrol in het op peil brengen van waterkwaliteit.

Ver-van-mijn-bedshow

De waterkwaliteit is in Nederland de afgelopen jaren verbeterd, maar voldoet nog altijd niet aan de Europese normen. De Westerschelde is daar een mooi voorbeeld van, zegt directeur Hans van der Wart. 'Een aantal jaar geleden kon je erop varen, maar dat was het dan wel: het water bij Antwerpen was zo dood als een pier. Tijdens onze monsternames zien we nu dat de kwaliteit flink omhoog is gegaan. En je ziet er weer mensen vissen vanuit een bootje, dat betekent dat het water weer leeft.'

Grofweg drie grote factoren beïnvloeden de Nederlandse waterkwaliteit: resten van geneesmiddelen die water vervuilen, verdroging waardoor zout water oprukt

en de bemestingsproblematiek van de landbouw. Bedrijven en overheden die met water werken hebben een meetplicht om te rapporteren over de waterkwaliteit. Daar komt Normec AWS in beeld. 'Het waterschap legt bijvoorbeeld een bedrijf op om inzichtelijk te maken wat de effecten van hun activiteiten zijn op de waterkwaliteit,' schetst Van der Wart. 'Vervolgens verzorgen wij de uitvoering. Voor de klant is het vaak een ver-van-mijn-bedshow, maar wij kennen het waterlandschap, en de waterschappen en begrijpen de klant. Wij vervullen een centrale rol in de driehoek tussen het bedrijf, het waterschap en onszelf, door iedere partij goed op de hoogte te houden en samen problemen op te lossen.'

Online bemonsteren

Ook in de waterwereld beïnvloeden technologie en digitalisering in verregaande mate het werk. Het biedt veel mogelijkheden voor de toekomst, ziet Van der Wart. 'Normec AWS is intensief betrokken bij digitale ontwikkelingen en innovaties. Online bemonstering over een langere periode leidt bijvoorbeeld tot een meer continu meetproces, terwijl offline meten meer een momentopname is.'

De uitdaging is om de resultaten van de online metingen op hetzelfde kwalitatieve en kwantitatieve meetniveau te krijgen als de geaccrediteerde bemonsteringen en metingen zoals deze nog veel door ons worden uitgevoerd. Wat dit laatste betreft, zal er altijd een onafhankelijke toetsing nodig blijven van de resultaten verkregen via online methodiek, waarbij de laatstgenoemde een belangrijke schakel kan vervullen in het tijdig signaleren van overschrijdingen (bijvoorbeeld vanwege een calamiteit) zodat er adequaat en op tijd opgetreden kan worden. Bij metingen in stromend water leverde online bemonstering al interessante inzichten op. 'Als iemand ergens een stof loost, glijdt een soort prop de rivier in,' legt Van der Wart uit. 'Die dijt vervolgens uit. Als het lang genoeg duurt, zie je 'm helemaal niet meer. Maar het heeft natuurlijk wel de waterkwaliteit beïnvloed. Dus waar en wanneer neem je een monster? Dat maakt voor de resultaten heel veel uit, en kan dus leiden tot betere bemonstering en effectiever waterbeheer.'

Meer informatie?

Ga naar <https://normecaws.nl>.

Column **Elze Polman**

Trots op onze natte natuur

Nederlanders en Belgen kunnen trots zijn op de otter. Waar de otter zich vestigt, is sprake van het herstel van onze natte natuur. Bovendien is de otter, met zijn stevige opmars in Nederland, een internationaal voorbeeld voor herintroductie van soorten in dichtbevolkte landen.

Het jaar 2021 is het moment om de terugkeer gezamenlijk te vieren. Het succes van de otter in vooral Noord-Nederland willen we als een lopend vuurtje door de rest van de lage landen laten gaan. Ook in regio's waar de soort nog niet voorkomt, is het mogelijk en gewenst de otter terug te krijgen. Daarmee herkrijgt het waterrijke ecosysteem de missende schakel in de top van de voedselketen. Dat vraagt om een stevige impuls waarbij overheden en organisaties zijn betrokken.

De Zoogdierverseniging heeft daarom 2021 uitgeroepen tot Jaar van de Otter. CaLutra, de werkgroep voor bevers en otters van de Zoogdierverseniging, organiseert dit. Otters nemen vooral in Nederland in aantal toe en in België zijn de eerste dieren gesignaleerd. Helaas is de onnatuurlijke sterfte hoog en de genetische basis te smal. Dat moet verbeteren om blijvend trots te kunnen zijn.

Veel is al aangepakt. Al decennia is met succes gewerkt aan een betere waterkwaliteit, met als resultaat een meer gevarieerde visstand. Wegen zijn voorzien van veilige passages; met ottertunnels, loopplanken onder bruggen en in duikers, aangevuld met rasters langs de weg. Natuurherstel in de uiterwaarden via Ruimte voor de Rivieren leverde veel otterhabitat.

Gemeente Steenwijkerland heeft in de plattelandsweg de verbinding tussen De Wieden en de Barsbeker-Binnenpolder veiliger gemaakt door op een bekende oversteekplaats een tunnel neer te leggen. Gebruik is al geconstateerd. Waterschappen zijn hier en daar gestart met een gevarieerd beheer van oevers waardoor dekking en een soortenrijkere oeverzone ontstaat. Deze werkwijze willen we aanbevelen, zowel in de planning als bij de aanbesteding. Als een aangepast maaibeheer niet past, is een goed alternatief het laten staan van enkele struiken op plekken waar het waterbeheer niet wordt gehinderd.

De provincie Overijssel heeft het maaibeheer van de Linde gewijzigd door jaarlijks maar een kant te maaien. In de Alblasserwaard maait waterschap Rivierenland de oevers van grotere boezems aan beide zijden pleksgewijs. Door dit in de planning op te nemen, is in beide situaties duurzaam dekking en een natuurlijker oeverzone ontstaan. Komende jaren zijn vele gemalen en stuwen aan groot onderhoud of vervanging toe. Een dringend beroep aan alle waterschappen om in planning en ontwerp het veilig passeren van kunstwerken en aanliggende wegen door otters proactief op te nemen.

Elze Polman is werkzaam bij de Zoogdierverseniging. Zij schreef deze column in samenwerking met Hans Bekker en Ellen van Norren.

Waterbazen Wandelingen

Wandelen is een grote trend op dit moment. Om wat afwisseling te brengen tijdens het wandelen, lanceren de waterschappen de Waterbazen Wandelingen. Onderweg ontdekken wandelaars wat ze zelf kunnen doen voor schoon en voldoende water. Met een gratis Doe & ontdek-gids kunnen mensen aan de slag met opdrachten en waterweetjes. Ze checken de waterkwaliteit, leren kijken als een dijkwachter of spotten tegeltuinen, regentonnen of wadi's. Wandelaars kiezen zelf waar de wandeling heen gaat: op de dijk, in de natuur of in de stad. Hoe meer opdrachten je doet, hoe meer je een Waterbaas wordt.

**WATERBAAS
OP PAD!**

Download de Doe & ontdek-gids op
Waterschappen.nl

via: <https://www.waterschappen.nl/waterbazen/#wandelingen>

Tekst Marjan van Wijngaarden
Beeld ANP

Sturen op goed gedrag

Maak duurzame keuzes gemakkelijk

Inwoners en ook agrariërs willen zich best inspannen om de waterkwaliteit in Nederland te verbeteren. Maar als het erop aankomt, passen ze hun gedrag onvoldoende of zelfs helemaal niet aan. 'Duurzame keuzes zouden logisch en gemakkelijk moeten zijn en de niet-duurzame juist lastig,' zegt gedragspsycholoog Anjo Travaille. 'In de praktijk is het helaas vaak andersom.'

Om het gedrag van mensen te beïnvloeden, moet je zorgen dat duurzaam handelen hen op korte termijn emotioneel iets oplevert

Het waterbewustzijn onder Nederlanders is laag, blijkt uit onderzoek van de OESO uit 2014.

Dat onderzoek is al even geleden, maar het is nog niet veel beter geworden, denkt Anjo Travaille. Volgens hem moeten we bewustzijn los zien van gedrag. 'Je denkt misschien: als mensen zich bewust zijn van hoe belangrijk iets is, passen ze hun gedrag wel aan. Maar dat is niet zo.'

Eendjes

Travaille is aanjager van de Community of Practice (CoP) Bewustzijn Waterkwaliteit van Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA). Daarmee

'Met klimaatneutraal in 2050 kunnen onze hersenen niks'

ondersteunt STOWA de waterschappen bij het bevorderen van gewenst gedrag van burgers, boeren en bedrijven op het gebied van waterkwaliteit. 'Iedereen weet dat vuurwerk zorgt voor een slechte luchtkwaliteit en dat het gevaarlijk is,' geeft Travaille als voorbeeld. 'Dus dat bewustzijn is er. Toch wordt er, behalve nu in coronatijd, nog net zoveel vuurwerk verkocht als vroeger. Bewustzijn maakt

dus niet altijd iets uit. We moeten sturen op gedrag.' Maar ja, hoe doe je dat? Hij gaat verder: 'Ik herinner me een foto waarop ik als vijfjarige met mijn moeder de eendjes brood voer. Nu weten we dat eendjes voeren slecht is voor de waterkwaliteit. De voedselrijkheid in het water wordt groter, waardoor de algengroei toeneemt. Het is lastig om mensen te laten stoppen met eendjes voeren door ze te vertellen dat het slecht is voor de waterkwaliteit. Je kunt wel zoeken naar een alternatief: is er iets wat eenden lekkerder vinden en minder slecht is dan brood? Je kunt ook uitzoeken waarom mensen eenden voeren. Ze vinden het

misschien zonde om oud brood weg te gooien en voeren het dus maar aan de eenden. Maar als ze het brood ergens kunnen inleveren waar het verwerkt wordt tot een nieuw product, zijn ze wellicht wel bereid om hun gedrag aan te passen.'

Plantjes voor tegels

Als gedragspsycholoog weet Travaille dat mensen vooral keuzes maken gericht op de korte termijn. 'We moeten in 2050 klimaatneutraal zijn, is landelijk afgesproken. Maar dat zegt mensen niets. Het is te abstract; onze hersenen kunnen daar niets mee. De noordpool smelt en de ijsbergen zitten in de problemen? Dat is te ver weg. Onze hersenen zijn niet zo geschikt om het klimaatprobleem op te lossen. Om het gedrag van mensen te beïnvloeden, moet je duurzame handelingen vertalen in iets wat hunzelf op korte termijn emotioneel iets oplevert.'

Timing is daarbij belangrijk. 'Door corona zijn mensen veel met hun tuin bezig. Nu vakanties ingewikkeld zijn, willen ze van hun tuin genieten. Dit is dus het moment om mensen te motiveren om tegels uit hun tuin te vervangen door groen. Maak het zo gemakkelijk mogelijk. Organiseer

'Mensen willen wel, als het ze maar niet te moeilijk wordt gemaakt'

bijvoorbeeld een recyclestation waar mensen plantjes krijgen als ze tegels inleveren.'

Naast timing is het ook belangrijk om zaken eenvoudig te maken. 'Ik zag laatst een advertentie van een waterschap dat zijn inwoners opriep om de regenpijp af te koppelen omdat het klimaat verandert. Toen ik er naderhand naar vroeg, bleek dat daar niemand op had gereageerd. Dat begrijp ik wel. Het afkoppelen van water is ingewikkeld; mensen zien daar tegenop. Maar als bijvoorbeeld de riolering in de wijk toch al wordt aangepakt, kun je dat moment aangrijpen en mensen daadwerkelijk helpen met het afkoppelen.'

Agrariërs

Volgens Travaille zijn niet alleen inwoners maar ook de agrariërs een belangrijke doelgroep als het gaat om gedrag rond waterkwaliteit. 'Neem het voorbeeld van zones rond sloten waarin niet met bestrij-

dingsmiddelen mag worden gespoten. Je kunt als waterschapper met je stropdas best aan een boer vertellen hoe de bestrijdingsmiddelen gebruikt moeten worden. Maar wat beter werkt, is als boeren hun collega-boeren demonstreren hoe ze het anders kunnen aanpakken.'

Simpel

'Hoe meer mensen op je lijken, hoe eerder je openstaat voor hun verhaal. Maak daar gebruik van. En probeer met je voorstel aan te sluiten bij het verdienmodel van de agrariër. Als het voor een boer financieel positief is om het watersysteem schoon te houden, zal hij of zij dat eerder doen.' Eigenlijk is het heel simpel, zegt Travaille. 'Mensen willen vaak wel, als het ze maar niet te moeilijk wordt gemaakt. Het moet gemakkelijk zijn om te kiezen voor een goede waterkwaliteit. Dat geldt ook breder in onze maatschappij. Duurzame keuzes zouden logisch en gemakkelijk moeten zijn en de niet-duurzame keuzes juist lastig. In de praktijk is het nu helaas vaak andersom.'

Meer weten? Ga naar de website Bewustzijnwaterkwaliteit.nl.

Bewustzijn Waterkwaliteit

De Community of Practice (CoP) Bewustzijn Waterkwaliteit van STOWA deelt slimme oplossingen om de waterkwaliteit te verbeteren door slim in te spelen op wat burgers, boeren, bedrijven, tuinders en overhe-

den echt motiveert. Dat doen ze in themabijeenkomsten, met een LinkedIn-pagina en met een website met tientallen praktijkvoorbeelden. Zo kunnen waterschappers leren van andere waterschappers. Daarnaast wordt er gewerkt aan een nieuw

platform. Daar vind je waterschappers met veel praktijken die andere waterschappers kunnen helpen met de implementatie van projecten rond het stimuleren van gewenst gedrag. Anjo Travaille is contactpersoon vanuit STOWA voor deze CoP. Hij

is adviseur gedragsbeïnvloeding en duurzaamheid en heeft een eigen bedrijf. Bovenkamers. Daarnaast is hij lid van het Algemeen Bestuur van het hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden namens de Partij voor de Dieren.

Advertentie

Normec AWS is uw partner op het gebied van onderzoek en bemonstering van water

U kunt bij ons terecht voor het onderzoeken, inspecteren en analyseren van afvalwater, oppervlaktewater en open zwemwater.

Een water-compliance vraagstuk?
Bel direct
073 644 33 32

Marktleider door hoogwaardige dienstverlening

Onze waterexperts hebben ruime ervaring en diepgaande branchekennis

Wij verzorgen het gehele proces van bemonstering, analyse tot rapportage

Uw eigen digitale dossier met alle bemonsterings- en meetgegevens

Onze klanten zijn bedrijven, instellingen, gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten en Rijkswaterstaat.

073 644 33 32 | info-aws@normecgroup.com | www.normecaws.nl

Normec
All Water Services

Weten wat de waarde van water is

Samen voor de toekomst!

Het kloppend hart van de gemeente Horst aan de Maas, rondom het gerenoveerde cultureel centrum 't Gasthoês, moest zo innovatief en duurzaam mogelijk worden ingericht: van drukke woonstraat naar een verkeersluw en groen "klimaatplein". Dan kun je kiezen voor een reguliere aanpak en dito oplossingen, maar de gemeente ging buiten de gebaande paden en koos ervoor om partners te selecteren in plaats van het project aan te besteden. Het plein is nu een lokaal ecosysteem.

Met de partners is een bouwteam gevormd. Het kloppend hart van dat team zijn de gemeente Horst aan de Maas zelf, Kragten en BLM Wegenbouw. Ook zijn als partners aangesloten: Rockflow, Herman Vaessen Tuin | Boom | Groen, TileSystems en Yookr. Met alle kennis en kunde van dit team zijn superslimme oplossingen bedacht. Het meeste is niet zichtbaar, want het is netjes weggewerkt onder de grond. Wat je wel ziet, is een prachtig, parkachtig plein.

Maar het is veel meer dan dat. Het Gasthoêsplein is nu een lokaal ecosysteem, dat meetbaar positief bijdraagt aan klimaatadaptatie in de gemeente. Het zorgt voor een betere en gezondere omgeving (waterhuishouding, temperatuur en luchtkwaliteit). En voor meer groen en een lagere omgevingstemperatuur. Voor omwonenden en bezoekers is het een prettigere verblijfsruimte geworden. Zo vormt het plein een voorbeeld en inspiratiebron voor de rest van Nederland.

Klimaatadaptatieve ecosystemen

De innovatieve samenwerking gaf de bouwteampartners de kans om te doen wat we de komende jaren nodig hebben: het

'Het Gasthoêsplein draagt meetbaar bij aan klimaatadaptatie in Horst aan de Maas'

integraal ontwerpen van klimaatadaptatieve ecosystemen. Wat betreft producten is het klimaatplein een innovatietopper. Niet alleen is elk product op zichzelf een circulaire innovatie, maar juist door de combinatie van onder andere Rockflow en ZOAK-klinkers (winnaar RIONEDinnovatieprijs 2020, red.) ontstaat het gedroomde ecosysteem. Het zijn niet alleen de producten die

het verschil maken. Op het klimaatplein zijn zestien meetpunten ingericht die de waterhuishouding en temperatuur gedurende 3 jaren zullen meten. De waterbalans wordt, met het oog op het voorkomen van wateroverlast of zelfs schade enerzijds en het voorkomen van grondwaterdalingen en droogte anderzijds, geregistreerd. Er wordt ook gekeken in hoeverre water bijdraagt aan het voorkomen van hitte-eilanden en hittestress. En hoe water bijdraagt aan de groenontwikkeling en daarmee de luchtkwaliteit.

Anticiperen

Naast de metingen wordt de beleving van gebruikers in kaart gebracht. Hierdoor wordt de effectiviteit van het klimaatplein inzichtelijk gemaakt. Met het meten en analyseren van gegevens worden gemeente, waterschap en partners geïnformeerd over de werking van de producten en de integratie van die producten in de (water)keten. Ook wordt het verband tussen de producten en het systeem en de veranderingen in klimaat en/of omgevingsomstandigheden duidelijk. Daarmee ontstaat een voorspellend vermogen waardoor het mogelijk is nog beter te anticiperen op veranderingen!

Schoon water voor beginners

Lessen in gezonde grond

Agrariërs die willen werken aan water- en bodemkwaliteit en hun bedrijfsvoering willen verduurzamen, kunnen zich in Noord-Holland laten adviseren door een zogenoemde bodemcoach. Minder chemische middelen gebruiken heeft tal van voordelen, zegt John Huiberts, een biologische bloembollenteler die als bodemcoach al bij veertig bedrijven is langsgeweest. 'Je krijgt minder uitspoeling en dus schoner water in de sloten.'

'Als ik als bodemcoach bij een bedrijf kom, dan spit ik een gaatje in de grond om te zien hoe de bodem eruitziet,' vertelt John Huiberts. 'De bodem houdt het bedrijf een spiegel voor. Bodemverdichting zie je niet goed aan de oppervlakte. Maar het heeft wel gevolgen, de bodem wordt slechter en regenwater wordt niet goed opgenomen. Als je graaft, zie je pas goed hoe het met de bodem is gesteld.' Huiberts kan als bodemcoach boeren helpen om over te schakelen op biologische landbouw. Zelf zit hij al sinds zijn veertiende in de bloembollen. Na ruim 30 jaar op de gangbare manier te hebben geteeld, maakte hij in 2013 de overstap naar een biologisch bedrijf. 'De bodem werd steeds slechter. Toen ben ik gestopt met ploegen en het gebruik van chemicaliën en kunstmest.'

Zijn bedrijf in Sint Maartensvlotbrug omschakelen bleek een langdurig proces te zijn en Huiberts begrijpt dan ook wel dat veel boeren er huiverig voor zijn. 'Bovendien hebben ze vaak al te maken met leveranciers, die hen adviseren over bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen en kunstmest en dergelijke. Als ze besluiten hun bedrijf om te schakelen, vinden die leveranciers dat niet leuk. Je moet het als boer dan alleen doen. Dat is lastig.'

Minder uitspoeling

Maar nodig is het wel, weet Huiberts. 'In 2030 moet iedereen stoppen met het gebruiken van chemische middelen en kunstmest. Dat is over 9 jaar. In mijn eigen bedrijf zie ik nu pas, na 7 jaar, dat het werkt.' Hoogste tijd dus om de eerste stappen te zetten en om bijvoorbeeld een bodem-

coach in te schakelen. Dat doe je via het Landbouwportaal, waarin LTO Noord, de agrarische collectieven, de provincie en waterschappen in Noord-Holland hun krachten bundelen. Huiberts: 'De bodemcoaches zijn onafhankelijke deskundigen. Ik doe dit werk nu 2 jaar en ben inmiddels bij zo'n veertig bedrijven geweest. Ik zie dat die bedrijven minder chemische middelen en kunstmest gaan gebruiken, er wordt bewuster gewerkt.' Dat heeft tal van voordelen. 'Je krijgt minder uitspoeling en dus schoner water.'

Bokashi

Huiberts wijst ook op een aantal praktische oplossingen. 'In plaats van kunstmest kun je beter goede compost gebruiken, zoals bokashi met gras uit de natuur, want daar zit geen verontreiniging in. En kippenmest. We verbranden nu alle kippenmest in Nederland. Dat kost jaarlijks 200 miljoen kubieke meter gas.' De overheid heeft nog wat te doen, zegt Huiberts. 'Door een bodemcoach in te schakelen, kan een boer in aanmerking komen voor subsidie op bijvoorbeeld brede banden. Maar die worden dan meteen duurder. Subsidies verstoren de markt. Het systeem moet anders.'

**'Subsidies
verstoren de
markt'**

In 2030 moet iedereen stoppen met het gebruiken van chemische middelen en kunstmest

Ambtenarenpanel

REFLECTIE OP DE OVERHEID

Wilt u ook
weten wat
ambtenaren
vinden?

Maak dan gebruik van Ambtenarenpanel!

Stuur een e-mail naar info@ambtenarenpanel.nl

Ambtenarenpanel

is een samenwerking van

TOP
ONDERZOEK
WEET WAT ER GEBEURT.

publiek
denken

Tekst **Maurits van den Toorn**
Beeld **REEM**.

Diana Broers: 'We zien dat bedrijven naar elkaar
kijken en de aanpak van elkaar overnemen'

Bronaanpak van kunststof pellets

Korte metten met plastic soep

Waterschap Hollandse Delta trof eind 2019 ineens grote hoeveelheden kunststof korrels aan in één van zijn rioolwaterzuiveringsinstallaties. Die korrels, ook wel pellets genoemd, zijn een halffabricaat van de industrie waaruit allerlei kunststof producten worden gemaakt. Met voorlichting aan de vervuilers pakken Hollandse Delta en DCMR Milieudienst Rijnmond in samenwerking met Havenbedrijf Rotterdam en Rijkswaterstaat dit probleem aan. En met succes! 'Gelukkig is het kwartje gevallen.'

De plastic korrels vormen een groot milieuprobleem. Ze vallen onder invloed van het zonlicht uiteen tot microplastics en die worden door dieren gezien als voedsel. Op de rioolwaterzuiveringsinstallaties is het lastig om de korrels uit het water te verwijderen. Jaarlijks gaat het alleen in Nederland naar schatting om miljoenen van deze korrels.

'Het probleem bestaat natuurlijk al langer, maar eind 2019 werden we er flink mee geconfronteerd,' vertelt Diana Broers van waterschap Hollandse Delta. Broers is in het team indirecte lozings verantwoordelijk voor handhaving. 'De Milieudienst Rijnmond (DCMR) kreeg toen een verzoek van de Plastic Soup Foundation om op te treden. Dat heeft ertoe geleid dat dit probleem meer aandacht kreeg en dat zij met dit project zijn gestart.'

Gesprek met bedrijven

De DCMR betrok behalve het waterschap ook het Havenbedrijf en Rijkswaterstaat

bij het project. Samen gaan handhavers langs bedrijven om hen bewust te maken van de problematiek. Broers: 'Het beste is om het probleem bij de bron aan te pakken, bij de bedrijven die de korrels produceren en bij vervoerders en verladers; het gaat om de hele keten. We hebben daarom gezamenlijk bedrijven bezocht om uit te leggen wat het probleem is, bewustzijn te creëren en te inventariseren welke maatregelen zij kunnen nemen.' Daarbij moet je denken aan het vaker vegen van het fabrieksterrein, aldus Broers. 'Of doeken langs afrasteringen tegen het wegwaaien, roosters in afvoeren plaatsen en zorgvuldiger laden en lossen. Door die gesprekken is bij de bedrijven wat je noemt het kwartje gevallen. Ze komen met creatieve oplossingen en leren ook van elkaar.'

Inspireren omgevingsdiensten

De samenwerking met diverse betrokken overheden, elk met hun eigen taken en expertise, is een van de succesfactoren

van het project, legt dijkgraaf Jan Bonjer van waterschap Hollandse Delta uit.

'Als waterschap hebben we veel kennis en kunde in huis om het water schoon te maken en te houden. We zetten ons dagelijks in voor een prettige leefomgeving met voldoende schoon water. Maar we kunnen het niet alleen. Water stroomt. Het stopt niet bij de grenzen van een overheid of een gebied, het is een kringloop. Daarom is dit zo'n mooi project: we werken samen met allerlei partners om zo het probleem bij de bron aan te pakken en het beste resultaat te bereiken. Samen sta je sterker.'

Broers vult aan: 'Er is door het Havenbedrijf vorig jaar september voor het Rijnmondgebied een rondetafelconferentie georganiseerd waarbij al deelnemende organisaties, waaronder de DCMR, RWS, het waterschap en de bedrijven die de korrels produceren aanwezig waren. Doelstelling van de ronde tafel was het vergroten van bewustwording van de problematiek, inventariseren van betrokken partijen en het komen tot meer samenwerking om tot oplossingen te komen.'

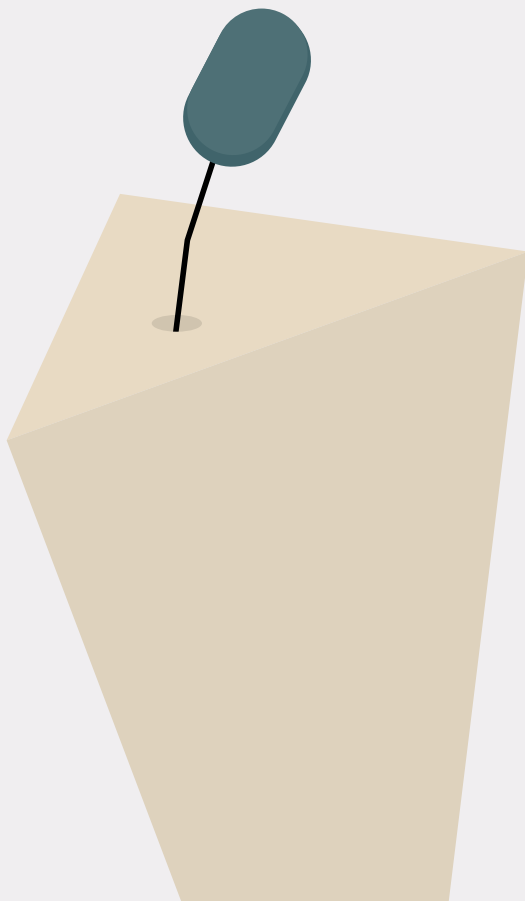
Broers hoopt met dit interview te bewerkstelligen dat andere omgevingsdiensten dit probleem samen met de waterschappen oppakken in de andere delen van Nederland.

Waterschappen die meer informatie willen, kunnen contact opnemen met Diana Broers, tel. 0900-2005005.

Kamerleden aan het woord

Droge voeten maar het hoofd boven water

Nu we steeds vaker te maken krijgen met langere periodes van droogte, is water langer vasthouden in plaats van afvoeren een noodzaak geworden. Maar dat is niet zonder risico. Meer water in sloten en kanalen vergroot de kans op wateroverlast bij plensbuien. Is een groter risico op wateroverlast geoorloofd om watertekorten te voorkomen?

Pieter Grinwis

ChristenUnie

Nationaal en lokaal

‘De eeuwenlange strijd tegen het water heeft Nederland gemaakt tot het land dat het nu is. Een land waarin we de handen ineensloegen voor een gezamenlijk doel: water weren. In de strijd tegen droogte kunnen we die Nederlandse kracht van samenwerken in de polder opnieuw inzetten voor opnieuw een gezamenlijk doel: water vasthouden.’

‘De problemen zijn namelijk reëel: de kans op extreme neerslag en langdurige droogte neemt toe. Beken en vennen vallen droog. Oude cultuurlandschappen en natuurgebieden kwijnen weg. De drinkwatervoorziening kan zelfs onder druk komen te staan. Een omslag is noodzakelijk.’

‘De ChristenUnie wil water zoveel mogelijk vasthouden: bergen en dan zo nodig pas afvoeren. En als we water willen vasthouden, betekent dat vernatten. Bij die opgave moeten we opnieuw per waterschap lokaal de risico’s afwegen. Lokaal kunnen zij bepalen hoe water wordt vastgehouden en welke overlast dat mag geven. Gebruikers hebben ook een rol om het water optimaal te gebruiken. En rijk en provincies moeten durven strategische knopen door te hakken, zoals over het peilbeheer in veenweidegebieden. Nederland heeft de kennis, we hebben de ervaring, we kunnen deze omslag aan, als we opnieuw nationaal en lokaal de handen ineenslaan.’

Laura Bromet

GroenLinks

Nieuw gevaar

'We zijn van oudsher al gewend aan wateroverlast. We hebben een lange geschiedenis van overstromingen. Door klimaatverandering is droogte nu een nieuw gevaar geworden. We zullen meer water moeten vasthouden en dan moeten we een groter risico op wateroverlast voor lief nemen.'

'Er is wel een verschil tussen mensen die de kelder van hun huis zien vollopen en bijvoorbeeld de landbouw. De landbouw is altijd afhankelijk van de weersomstandigheden, wateroverlast hoort bij het bedrijfsrisico, net als droogte nu. Dat neemt niet weg dat we maatregelen moeten nemen om wateroverlast te voorkomen. Dat moeten we niet meer doen door water zo snel mogelijk af te voeren naar zee, maar bijvoorbeeld door minder tegels in tuinen te leggen, zodat het de grond in kan zakken.'

Chris Stoffer

SGP

Schouders eronder

'De maatschappelijke impact van wateroverlast concentreert zich in het stedelijk gebied. Daar heb je dus buffering nodig om plensbuien op te vangen. Het is van belang dat gemeenten hierin investeren, met steun van het rijk. Droogte is vooral een probleem in het landelijk gebied, waar meer water vastgehouden zal moeten worden om droogterisico's te beperken. Dat zal misschien wat problemen opleveren bij plensbuien, maar de landbouw heeft nu over het algemeen meer te kampen met droogte dan met wateroverlast.'

'Het betekent in ieder geval dat we een nieuwe balans zullen moeten zoeken. Het zijn belangrijke opgaven waar we met elkaar de schouders onder moeten zetten en die hoog op de agenda moeten komen te staan. Het is bijvoorbeeld van belang dat vergroeningsgeld in het kader van het Europees landbouwbeleid mede geïnvesteerd wordt in het Delta-plan Agrarisch Waterbeheer.'

Tjeerd de Groot

D66

Droog en nat

'Uit deze vraag blijkt een tegenstelling die niet bestaat, namelijk dat de aanpak van droogte betekent dat je wateroverlast niet meer aan kunt pakken. We moeten als Nederland naar een systeem dat zowel de droogte als de extreem natte perioden aankan. Op dit moment is ons watersysteem ingericht volgens het principe "peil volgt functie". Daarom is er ook veel sneller sprake van overlast.'

'Bovendien zijn onze steden niet ingericht op extreem weer: het is dusdanig bestraat dat riolen overlopen. We moeten dus meer klimaatadaptief bouwen, natuurbuffers leggen om onze steden, en in bijvoorbeeld de landbouw steeds vaker kiezen voor het principe dat de functie juist het peil volgt. Op die manier is er ook minder snel last van overlast en kunnen we water beter vasthouden voor de perioden dat het zo broodnodig is. Voor die omslag in het waterbeleid ga ik me de komende 4 jaar inzetten.'

Tekst **Harmke Berghuis**
Beeld **ANP**

Aan de slag met PFAS

Tip: wat er niet in komt, hoeft je er ook niet uit te halen

Zeer Zorgwekkende Stoffen als PFAS staan sinds de PFAS-crisis in 2019 bij alle waterschappen op de agenda. De schadelijkheid is bekend, nu nog de aanpak. Waar staan we anno 2021? 'Het is een proces van de lange adem.'

Recent zijn rijksdepos opengesteld waar waterschappen naartoe kunnen met hun bagger met PFAS

Uiterst complex polymeer, persistent en ontzettend mobiel, bioaccumulerend. Krijg je al zin om verder te lezen? De woorden beschrijven de stoffengroep PFAS, waar meer dan 4000 verbindingen van bestaan. De meeste mensen zullen zich hierin niet direct verder willen verdiepen. En dat terwijl PFAS ernstige schade aan hun gezondheid en de omgeving kunnen berokkenen. Aan Edith Kruger-Schippers, beleidsadviseur bij de Unie van Waterschappen, en Dirk-Siert Schoonman, bestuurslid bij de Unie van Waterschappen, de taak om daar vanuit de waterschappen aandacht voor te vragen. Schoonman: 'PFAS bevinden zich inmiddels overal in Nederland.'

Wat zijn PFAS? PFAS zijn door de mens gemaakte stoffen die water- en vetafstotend zijn. Heel handig dus voor bijvoorbeeld regenjassen of de anti-aanbaklaag van pannen. Van PFAS is bekend dat ze kanker- en gezondheidsgevoelig zijn en gevolgen hebben voor de gezondheid. Daarom behoren PFAS tot de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Kruger-Schippers: 'PFAS zijn wel uniek onder de Zeer Zorgwekkende Stoffen. De stoffen zijn ontzettend mobiel en daardoor minder goed te saneren, omdat het niet maar op een locatie voorkomt.'

Uitgegraven bagger

Terug naar 2019. In januari legden verschillende waterschappen baggerwerkzaamheden stil omdat er PFAS in de grond bleken te zitten. Dat deden ze uit voorzorg. In de zomer van 2019 stelde het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat tijdelijke normen vast: grond of bagger mocht maar een

bepaalde hoeveelheid PFAS bevatten om verplaatst te worden. Het hele land werd ermee geconfronteerd, omdat er overal PFAS werden aangetroffen. Dat leidde ertoe dat allerlei bouwwerkzaamheden stil kwamen te liggen, ook bij de waterschappen.

Schoonman: 'Eerst raakte de PFAS-crisis slechts een aantal waterschappen, maar uiteindelijk werden alle waterschappen getroffen. De baggerwerkzaamheden zijn nodig, zodat het water voldoende kan blijven doorstromen en de omgeving niet overstroomt. Maar die uitgegraven bagger moet ergens heen en dat kon door de nieuwe normering niet meer. Hierdoor kwamen de werkzaamheden stil te liggen.'

Bronaanpak

Is de situatie nu, bijna 2 jaar later, opgelost? Ja en nee. Kruger-Schippers: 'Het aangepaste Tijdelijk Handelingskader PFAS van juli 2020 met verruiming van de normen heeft de meeste knelpunten opgelost. En recent zijn rijksdepots opengesteld waar waterschappen naartoe kunnen met hun niet-verspreidbare bagger met PFAS.' Maar PFAS zijn daarmee niet uit het milieu verwijderd. En wellicht staat de volgende crisis vanwege een nieuwe stof alweer voor de deur. Kruger-Schippers: 'Het gaat om stoffen die al in ons milieu zitten en die moeten worden opgeruimd. We moeten dus voorkomen dat er meer bij komen.' Schoonman: 'Daarom pleiten de waterschappen voor een bronanpak: voorkomen dat de stoffen in het milieu komen. Bijvoorbeeld door producenten de stof te laten vervangen door een veiligere stof. We moeten niet de ene PFAS door de volgende, net zo gevaarlijke PFAS vervangen.'

Kruger-Schippers: 'We proberen druk uit te oefenen voor strengere richtlijnen bij de toelating van zulke stoffen, ook richting Europa. Dat is helaas een meerjarentraject. Binnen de Europese Unie zijn nu de handen op elkaar voor de vrij ambitieuze plannen van de EU Chemicals Strategy en het Zero Pollution Action Plan. Maar dan ben je jaren verder voor je daar de vruchten van plukt. Iedereen is er wel van overtuigd: PFAS moeten uit het milieu. Maar dat is lastig, het is een proces van de lange adem.'

Edith Kruger-Schippers

PFAS mogen dus nog steeds gebruikt worden. Hoelang duurt het tot er een verbod komt op dergelijke stoffen? Kruger-Schippers: 'Er wordt gewerkt aan een verbod voor de hele PFAS-groep. Zo'n procedure kan per stofje wel 4 tot 5 jaar duren. Dat zou in de toekomst versneld moeten worden.'

Belastingbetaler betaalt

De waterschappen bevinden zich niet in de positie om de stoffen te verbieden. Schoonman: 'Wij kunnen vooral een spiegel voorhouden van hoe de stoffen door het water en in stoffenstromen door het hele land bewegen. PFAS hebben ons de ogen wel geopend, ook richting andere stoffen: het is in heel Nederland, het zit overal.' Hij vervolgt: 'Wij moeten vooral aangeven wat voor ongelooflijke opgave wij erbij krijgen als we er niks aan doen. We organiseren het probleem voor de toekomst door de materialen te blijven gebruiken die die zorgwekkende stoffen uitstoten. Dan zijn we er met z'n allen verantwoordelijk voor dat op termijn de opdracht veel groter is en de kosten veel hoger.' Kruger-Schippers: 'Vandaag zijn het PFAS, morgen is het stofje XY. Elke dag komen er nieuwe stoffen bij. We kunnen niet de rioolwaterzuiveringen op al die nieuwe stoffen inrichten.' Schoonman vult aan: 'De belastingbetaler betaalt die kosten.' Schoonman: 'Als je over welke stof dan ook de vraag stelt: zit het in ons afvalwater? Dan zit het er negen van de tien keer in. Het is een onmogelijke opgave om alles eruit te halen in de rioolwaterzuivering. Daarom is een bronanpak het allerbelangrijkst: zorg dat het er niet in komt, zodat we het er niet uit hoeven te halen.'

Dirk-Siert Schoonman

Een zee van ruimte

Klimaatadaptief bouwen op waterkeringen

Waterschap Scheldestromen verstrekt binnenkort een tweede watervergunning voor de nieuwbouw van twee hotels in de waterkeringszone. Beide gebouwen worden op voorschrift en met technische inbreng van het waterschap klimaatbestendig gerealiseerd. Dat wil zeggen dat ze voorbereid zijn op zeespiegelstijging en het ophogen en versterken van de waterkeringen, in dit geval een harde boulevard en een zachte duin.

Philipp Keller is dagelijks bestuurder en portefeuillehouder Waterkeringen en Klimaatadaptatie bij Scheldestromen. De nieuwbouw van hotelappartementencomplex Britannia op de boulevard in Vlissingen en hotel Zonneduin in het duingebied in Domburg is volgens hem een voorbeeld bij uitstek van hoe Nederland zich moet voorbereiden op de toekomst. 'Onze

aanpak van de afgelopen 100 jaar kunnen we met de huidige klimaatverandering niet langer voortzetten. Het wordt steeds belangrijker om klimaatadaptief te bouwen.' Door de klimaatverandering wordt dat een steeds grotere uitdaging. 'De stijging van de zeespiegel en zware stormen zorgen er bijvoorbeeld in Denemarken en Groot-Brittannië voor dat huizen en hotels steeds

vaker in de zee verdwijnen,' zegt programmanager Waterkeringen Guiljam van der Schelde. 'De vraag is dus: hoe kun je ervoor zorgen dat een gebouw kan blijven staan en je tegelijkertijd je waterveiligheidsopgave uitvoert?'

Op de boulevard is dat relatief eenvoudig, antwoordt technisch adviseur Waterkeringen Jelle-Jan Pieterse. 'Dat is in feite een

dijk, of er ligt een dijk achter, en hij is redelijk stabiel. Je weet waar de taluds of de kruin van de dijk zitten en hoe het eruit komt te zien als je hem drie meter moet verhogen. In een duingebied is dat anders. Dat is flexibeler en dynamischer. Je hebt te maken met een groter volume aan zand dat komt en gaat met de wind en de golven.'

Afslagprofiel

Die wind en golven zorgen voor duinafslag. Normaal gesproken stuift het zand dat daarvoor is verdwenen vanzelf weer op. Pieterse: 'Als je vervolgens berekeningen maakt van het afslagprofiel bij een superstorm, dan blijkt dat het hotel in de weg staat. Er komt te weinig zand op het strand of in de zee terecht, waardoor er uiteindelijk een gat in de duinen ontstaat.'

De oplossing is simpel: het deel van het hotel dat in het afslagprofiel staat, komt op

palen te staan, net als veel strandpaviljoens, zegt Jan Minderhoud, adviseur Vergunningen. 'De zee kan er bij zware duinafslag onderdoor en het zand kan zich verplaatsen. Zo zijn de gevolgen beperkt. In het middelste deel komen kelders die vervangen kunnen worden door zand, mochten ophoging en versterking nodig zijn en het afslagprofiel in de toekomst meer landinwaarts komen te liggen. Bij het deel van het hotel dat landinwaarts en buiten het toekomstige afslagprofiel ligt, hoeft je geen rekening te houden met veranderende omstandigheden.'

'Eigenlijk komt het erop neer dat het hotel kleiner wordt naarmate de zeespiegel stijgt en dat meer zand nodig is,' aldus Van der Schelde. 'Maar het mooie is dus dat het wel kan blijven staan.'

Ambitie kan waterschap Scheldestromen niet ontzegd worden. Maar is het niet handiger om het hotel ergens anders neer te

'Zand komt en gaat met de wind en de golven'

zetten, meer landinwaarts bijvoorbeeld? 'Op zichzelf geen rare gedachte,' zegt Minderhoud, 'maar de planologische en fysieke mogelijkheden in Domburg zijn beperkt. Een tweede oplossing is om nu al veel zand aan te brengen om de juiste afslag te garanderen, maar dan gaat het om zoveel zand dat het niet reëel is.'

Trots

Bovendien, met ambitie is niks mis, vindt Philipp Keller. 'Juist als waterschap zijn we gewend om na te denken over klimaatadaptatie en ver vooruit te kijken. Ik ben trots dat we in Zeeland het voortouw hebben genomen.'

Advertentie

INDAVER SEPARATION TECHNOLOGIES

Uw partner in slibontwatering
en scheidingstechnologie

Is water- of grondstoffenhergebruik één van uw doelstellingen? Ontdek dan hoe duurzame slibontwatering en separatie daar in grote mate toe bijdraagt.

INDAVER SEPARATION TECHNOLOGIES (voorheen Indaver IMPEX)

is de slibontwateringsexpert binnen de Europese afvalgroep Indaver en heeft ruim 30 jaar ervaring. Met de grootste aandacht voor veiligheid en milieu zijn succesvolle projecten uitgerold voor diverse Waterschappen en grootindustrie.

- 24/7 calamiteitenservice
- Mobiele en vaste installaties beschikbaar
- Met uw eigen of Indaver operators
- Tijdelijke vervanging van uw ontwateringsproces
- Reinigen en leegmaken van diverse tanks en bassins

Contacteer ons:
+31 113 74 43 05
www.indaver.com/ist

INDAVER

Tekst Jelle van der Meulen
Beeld Waterschap Limburg

Ik ga op Omgevingsreis en ik neem mee...

Waterschap Limburg wijst ons de weg

Met een Omgevingsreis betreft waterschap Limburg organisaties en inwoners intensief bij het vormgeven van het nieuwe Waterbeheerprogramma (WBP). Een flinke klus, maar de voordelen van de aanpak zijn legio. 'Het is een plan voor Limburg, gemaakt met Limburg. We krijgen input van partners en inwoners en creëren tegelijkertijd commitment.'

Wateroverlast, droogte, dijkversterking, klimaatadaptatie, strijd om de schaarse ruimte: waterschap Limburg heeft met veel van dezelfde problemen te kampen als waterschappen elders in het land. Met de naderende inwerkingtreding van de Omgevingswet besloot het waterschap voor het nieuwe WBP, voor de periode 2022-2027, organisaties en inwoners meer te betrekken. 'We kunnen het ook niet alleen,' zegt Arnold Jansen, dagelijks bestuurslid bij waterschap Limburg en portefeuillehouder Waterbe-

heerprogramma. 'Als iedereen meedoet, zijn de plannen van iedereen en is er in één klap draagvlak.'

Reis

De Omgevingswet bundelt de vele regels rondom de leefomgeving en moet het eenvoudiger maken om ruimtelijke projecten te starten. De inwerkingtreding is al meerdere malen uitgesteld, maar op 1 januari 2022 lijkt het er dan toch van te komen. Waterschap Limburg begon in 2019 al met de voorbereiding van de Omgevingsreis voor het WBP, waarbij het

'Als iedereen meedoet, is er in één klap draagvlak'

contact zocht met organisaties en inwoners van de provincie om samen met hen het WBP uit te stippelen, één van de drie instrumenten van de Omgevingswet. 'Als je de Omgevingswet omarmt, dan is participatie een woord geschreven in hoofdletters,' zegt Jansen. 'Het hele gedachtengoed van de Omgevingsreis is erop gebaseerd.' Het waterschap schetste vooraf een grof kader van het WBP, om dit vervol-

gens samen met partners en inwoners te verfijnen: in totaal waren er meer dan 75 partnerorganisaties betrokken bij de totstandkoming van het programma. 'Je gaat in gesprek, verwerkt dat in de conceptplannen en gaat vervolgens weer in gesprek: zo kom je steeds verder in het uitwerken van de gezamenlijke opgaven,' legt Jansen uit. 'We krijgen heel goede feedback van onze partners, en zij waarderen het erg dat wij er zoveel energie instoppen.'

Voor en met Limburg

Door het uitgebreide participatieproces kostte het opstellen van het WBP weliswaar een stuk meer tijd dan in voorgaande jaren, maar het leverde veel voldoening op, zegt Christel Verstappen, projectmanager Omgevingsreis bij waterschap Limburg. 'Het was gigantisch veel werk, maar het is wel veel leuker. Je maakt nu echt een plan voor Limburg, met Limburg.'

Bij participatietrajecten is het een bekend probleem: de *usual suspects* uit de buurt komen naar een informatieavond, waardoor brede participatie uitblijft. Daar bedacht waterschap Limburg een oplossing voor. 'We wilden een groot publiek bereiken,' zegt Verstappen. 'Hoewel ik er aanvankelijk sceptisch over was, hebben zogeheten flitspeilingen ontzettend goed gewerkt. Met die peilingen, een soort vragenlijsten verspreid via sociale media, hebben we in 2 weken tijd maar liefst veertienhonderd reacties ontvangen, uit de gehele provincie en in alle leeftijds-

categorieën. Een brede afspiegeling van Limburg dus.'

Sneller

Inwoners bleken betrokkenheid te voelen bij en uitgesproken ideeën te hebben over de speerpunten die het waterschap aandroeg in het eerste concept van het WBP. 'Sommige onderdelen zijn natuurlijk vrij technisch,' zegt Jansen. 'Neem de waterkwaliteit van de beek die via Duitsland Limburg instroomt. Dat is heel belangrijk om beleid op te maken, maar verkoopt als verhaal niet zo gemakkelijk. Inwoners vinden het echter wel belangrijk dat water veilig is om in te zwemmen en dat de (omgeving van de) beek te gebruiken is voor recreatieve doeleinden. Dan kun je elkaar als waterschap en inwoner toch wel vinden in een gemeenschappelijk doel.'

Inwoners wilden bovendien ver gaan op het gebied van biodiversiteit. 'Zorg voor planten en dieren kwam heel duidelijk uit de flitspeilingen, naast zorgen om waterkwaliteit, droogte en overlast,' vertelt Verstappen. 'Dat was interessant: men wilde soms sneller vooruit dan het waterschap. Tegelijkertijd willen inwoners niet dat de lasten stijgen. Daar zit nog weleens een spanningsveld.'

Mooie woorden waarmaken

Klimaatadaptatie is een van de belangrijkste punten geworden in het ontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027. Verder is er onder meer aandacht voor zuiveringstechnieken, stikstofproble-

matiek, herstellen van beken, flexibeler peilbeheer en buffermogelijkheden om veel water tijdelijk te kunnen bergen. 'Die plannen zijn nu niet van ons alleen, maar van iedereen die heeft meegepraat,' zegt Jansen. 'Onze omgeving heeft meegedacht over doelen en over de stip op de horizon. Het participatieproces heeft het draagvlak voor waterbeheer van de komende jaren ontegenzeggelijk vergroot.' Een online talkshow eind maart, met enkele betrokken partners aan tafel, heeft het startschot gegeven voor de inzageperiode, die ongeveer 6 weken duurt. In die tijd kunnen belanghebbenden het WBP onder de loep nemen en opnieuw

'Bewoners willen soms sneller vooruit dan het waterschap'

commentaar leveren. Het waterschap heeft extra werk gemaakt van de toegankelijkheid van het programma, door het begrijpelijk op te schrijven en een eenvoudig leesbaar digitaal magazine te maken, inclusief Duitse en Franse vertaling voor partners over de grens. 'Na die 6 weken is het wachten op het nationale waterprogramma,' zegt Verstappen. 'Zodra men dat heeft afgerond, kunnen wij het aan het eind van het jaar het definitieve WBP vaststellen. Volgend jaar treedt het in werking. Dan is het tijd om alle mooie woorden ook waar te maken met z'n allen.'

Advertentie

DE KRACHT VAN GMB

Uitdaging verbindt

GMB Waterkwaliteit & installaties is dé multidisciplinaire aannemer in waterkwaliteit van Nederland. We realiseren complete renovatie- en nieuwbouwprojecten, van ontwerp en engineering tot en met realisatie, beheer en onderhoud. Meer weten? Kijk op www.gmb.eu.

Internationale samenwerking in beeld

Rondje Europa

Het werk van Nederlandse ambtenaren wordt beïnvloed door de Europese Unie (EU). Tegelijkertijd is het voor veel van hen niet altijd helder hoe Europese regelgeving en beleid tot stand komen. In de MOOC *Waar is Europa van?* staan onder andere de inrichting, verantwoordelijkheden, kansen en beperkingen van de Europese Unie centraal. De kijker krijgt antwoord op de vraag hoe vraagstukken rond de interne markt, vergroening, Europese digitalisering en transparantie doorwerken op nationaal niveau.

Het proces van Europese besluitvorming wordt uitgelegd door "een rondje te maken" langs de belangrijkste organen van de Europese Unie. 'Soms is het zo dat wij in Nederland iets al hebben geregeld, terwijl dat in een andere lidstaat nog niet zo is,' zegt

Liesje Schreinemacher, lid van het Europees Parlement namens de VVD. 'Als je het in heel Europa goed geregeld wilt hebben, zul je een minimale wetgeving voor alle lidstaten moeten ontwerpen, in het algemeen belang.'

Jeroen Lenaers, Europarlementariër namens het CDA, vertelt meer over de Europese cultuur, waarbij hij cultuurverschillen bij onderhandelingen over het Europees herstellfonds als voorbeeld neemt. 'Probeer je in te leven in een ander en kom er samen uit.'

Inkijkje

Ook de klimaatdoelstellingen van de EU en de Europese Green Deal komen aan bod. En natuurlijk ontbreekt ook Brexit niet. Als het gaat om de Europese digitalisering vertelt Kim van Sparrentak, lid van het Europees Parlement en de High-level Expert Group on Artificial Intelligence (AI) namens GroenLinks, welk beleid de commissie heeft gevormd over kunstmatige intelligentie, waarom het belangrijk is om dit in Europees perspectief te doen en vooral ook: waarom het zo ingewikkeld is.

Machteld van Dijk, adviseur public affairs van de provincie Noord-Brabant bij het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel, geeft een inkijkje in haar werk en welke

'Leef je in de ander in en kom er samen uit'

instrumenten zij gebruikt om het EU-beleid te beïnvloeden. De MOOC sluit af met de Conferentie over de Toekomst van Europa waarin het democratisch functioneren van de EU en het moderniseren van verdragen centraal staat.

Europees Parlement

Waar is Europa van? is een initiatief van het Liaisonbureau van het Europees Parlement in samenwerking met de Vertegenwoordiging van de Europese Commissie in Nederland. De MOOC wordt geproduceerd door de Vereniging voor OverheidsManagement (VOM), Public Cinema en Publiek Denken.

De MOOC *Waar is Europa van?* is gestart op 16 maart 2021. Alle inzichten (video's) zijn gratis te bekijken op: <https://omoooc.nl/inzicht/europese-besluitvorming/>. MOOC is de afkorting van massive online open course en is een alternatief voor congressen en seminars.

Advertentie

Biologische & Chemische Producten voor
Afvalwaterzuivering, Rioolreiniging, Ontgeuring,
Bodem & Grondwatersanering, Oppervlakte Waterbehandeling

MicroCat® **EOS®** **AQUAREL** **Dry Vapour Systemen**

QM Environmental
Services Nederland BV

Tel. 085-8771365 www.qmes.nl

Coaching door collega's

Of je nu een nieuwe stap in je loopbaan overweegt of problemen hebt met andere medewerkers. Waar kun je beter terecht met werkgerelateerde vragen dan bij collega's? Bij InterCoach zijn vierhonderd ambtenaren opgeleid om hun collega's te ondersteunen in hun werk en loopbaan.

InterCoach is onderdeel van de Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De deelnemers zijn ervaren ambtenaren, die na een proeve van bekwaamheid toetreden tot een pool van coaches. Ze werken door het hele land, van Groningen tot Limburg en van Den Haag tot Nij Beets.

Jan Piet van Berkel is manager bij InterCoach. 'Het gaat dus niet om fulltime HR-mensen die coachen vanuit hun vakgebied,' legt hij uit, 'maar om "gewone" ambtenaren die zelf ook een drukke baan hebben en hun ervaring gebruiken om anderen te begeleiden. Het is een diverse groep mensen, met heel verschillende achtergronden. Ook hebben we veel coaches die werkzaam zijn bij gemeenten, provincies en waterschappen.'

Therapie

De trajecten van InterCoach zijn altijd werkgerelateerd. Van Berkel: 'Het gaat dus om zaken als: hoe houd ik alle ballen in de lucht of hoe stuur ik een bepaald project aan? Of hoe kan ik voorkomen

dat ik uitval? Natuurlijk komen privéproblemen ook aan de orde, maar voor alle duidelijkheid: we geven geen therapie.' In september start InterCoach met een nieuwe opleiding tot coach voor leidinggevend. 'Daarmee willen we zoveel mogelijk mensen bij de rijksoverheid en gemeenten bereiken maar vooral ook bij provincies en waterschappen,' legt Van Berkel uit. 'Dat interbestuurlijke heeft toegevoegde waarde omdat je zo de mogelijkheid geeft een kijkje te nemen in de keuken van andere overheden.'

Voordelen

Vanuit de waterschappen zijn al meerdere coaches actief bij InterCoach, zoals Joke Goedhart, secretaris-directeur van De Stichtse Rijnlanden, en Wouter Slob, secretaris-directeur van Zuiderzeeland. En ook Bart van den Berg voert sinds

2017 coachingstrajecten uit, eerst als directeur bij Rijkswaterstaat en sinds 2019 als directeur bij waterschap Limburg. 'Iemand heeft de behoefte om een volgende carrièrestap te maken maar vraagt zich af wat die zou moeten zijn,' legt hij uit. 'Hoe kan diegene daar richting aan geven?'

Hoe vind je een balans tussen ambitie en de thuissituatie? Het zijn breed levende vragen die velen zullen herkennen. Ook ik. Je krijgt andere perspectieven aangereikt en leert zaken van meerdere kanten te bekijken. Daarmee kan ik in mijn eigen werk mijn voordeel doen.'

Van den Berg en zijn medecoaches worden goed begeleid door InterCoach. 'Nadat je je opleiding hebt afgerond, leg je een proeve van bekwaamheid af. En als je een aantal trajecten hebt gedaan, komen ze langs: hoe heb je jezelf ontwikkeld? Kunnen we je ondersteunen of zijn er leerpunten? Ook is er een intervisiegroep van coaches in de regio, waarmee we casussen doornemen en sparren. Dat zijn heel nuttige gesprekken.'

Van den Berg raadt waterschappers met nadruk aan om coach te worden. 'Het is mooi om collega's een steuntje in de rug te geven en de kans te krijgen om ze te helpen zonder resultaatverplichtingen.'

'Het is mooi om anderen een steuntje in de rug te geven'

Voor meer informatie en voor deelname aan de nieuwe opleiding tot coach: Ubrijk.nl/service/intercoach.

publiek denken

W E L B E S C H O U W D V O O R U I T

**THEMA'S
2021**

Publiek Denken verschijnt het komende jaar met de volgende thema's. Alle edities verschijnen in print en als e-zine.

Voor ambtenaren is een (online) abonnement gratis!

Abonneren kan via www.publiekdenken.nl/abonneren/publiekdenken

2 maart

Opleidingen

13 april

Leefomgeving

11 mei

Kabinet aan zet

22 juni

Sociaal domein

14 september

E-dienstverlening

19 oktober

Groen akkoord

16 november

Burgerparticipatie

14 december

Publieke professional

Bent u op zoek naar een mogelijkheid uw visie, aanpak, best practice of dienstverlening bij onze lezers onder de aandacht te brengen? Dat kan met een

advertentie of een inhoudelijk artikel. Daarbij bieden wij u ondersteuning met redactionele verslaglegging, fotografie, eindredactie en opmaak.

Met **Publiek Denken**, het platform voor de **publieke professional**, bereikt u meer dan 50.000 bestuurders, topambtenaren,

overheidsmanagers en beleidsmedewerkers bij rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, zbo's, agentschappen en overige organisaties.

Meer weten over onze advertentie- en partnermogelijkheden?

Of uw eigen mediapakket op maat samenstellen?

Neem dan contact op met Boyke Rajbalsing op

T 06 10 93 47 77 | E boyke@mediasales0031.nl

Tekst Jelle van der Meulen
Beeld Shutterstock

Zorgeloos zwemmen in Tilburg

Zwemmen in natuurwater wordt steeds populairder. Maar vaak is het niet veilig. Handhaven is echter een probleem. Zoals in de Tilburgse Piushaven.

Als het vroeger warm weer was, sprongen de Tilburgers gewoon in het Wilhelminakanaal. 'Maar dat zijn we minder normaal gaan vinden, en er kleven natuurlijk risico's aan,' zegt verantwoordelijk wethouder Berend de Vries. 'De afgelopen jaren zochten Tilburgers hun waterpret in de Piushaven. Maar daardoor ontstond overlast voor omwonenden en de scheepvaart.'

Zwemmen in natuurwater (op plekken die geen officiële zwemlocatie zijn) wordt vaak afgeraden vanwege de waterkwaliteit en de gezondheidsrisico's die dit met zich meebrengt. Met name giftige blauwalgen zijn in de zomer extra schadelijk voor mensen. Ondertussen groeit de populariteit van natuurwater, onder andere door de beper-

kingen van de coronacisis. De Vries: 'Qua waterkwaliteit zouden we zwemmen in de Piushaven zeker kunnen regelen. Maar de handhaving is een probleem. Nu met het coronavirus de recreatiemogelijkheden wel erg beperkt zijn, wordt het simpelweg te veel. Een buurgemeente heeft voor een van haar plassen wel toestemming gegeven erin te zwemmen, en daar wordt het nu zo druk dat het eigenlijk niet meer kan.'

Weinig keuze

Om die reden zoekt de gemeente naar andere zwemlocaties. Tilburg heeft de pech dat het met haar hoge zandgronden sowieso weinig zwemwater heeft. In de omgeving zijn drie relatief grote plassen waar zwemmen momenteel niet is toegestaan,

De waterschappen willen dat we in Nederland in veilig en schoon zwemwater kunnen zwemmen. Daarom nemen ze maatregelen om waar nodig de waterkwaliteit te verbeteren. De waterschappen zijn samen met Rijkswaterstaat en de provincies verantwoordelijk voor het bewaken van de zwemwaterkwaliteit tijdens het zwemseizoen. Voor meer informatie download de gratis Zwemwater App of kijk op Zwemwater.nl.

maar waar het in de toekomst misschien mogelijk is. 'We onderzoeken die gebieden op waterkwaliteit, bodemgesteldheid en effecten voor omwonenden,' legt De Vries uit. 'Het gaat er dus om hoe je een veilige zwemlocatie kunt aanbieden. De opties die we nu onderzoeken zullen geen soelaas bieden voor deze zomer, maar hopelijk daarna wel. Misschien kunnen we ergens een heel groot opblaaszwembad neerzetten,' zegt hij met een knipoog.

Colofon

Het Waterschap is het relatiemagazine van de Unie van Waterschappen. Het is een journalistiek onafhankelijke uitgave die ingaat op de werkgebieden van de waterschappen en de belangengroepen daaromheen. *Het Waterschap* verschijnt niet alleen in print maar ook als e-zine. Het wordt uitgegeven door Publiek Denken.

Verschijningsfrequentie
4 x per jaar

Oplage
3.300, in print en online

Uitgever
Asha Narain,
Publiek Denken

Hoofdredactie
Judith de Jong
en Jane Alblas, Unie van Waterschappen

Cover
Dimdim Grafisch
Ontwerp en Hilbert Krane
Fotografie

Art direction en vormgeving
Dimdim Grafisch
Ontwerp

Beeld- en eindredactie
Marc Notebomer,
Publiek Denken

Redactie
Harmke Berghuis,
Marjan van Wijngaarden

Medewerkers
Sandra Braakmann, Jelle van der Meulen, Bas Nieuwenhuijsen, Maurits van den Toorn

Beeld
ANP, Freek van den Bergh, BLM Wegenbouw, Dimitry de Bruin, Eric Fecken, Jasper van de Gein, InterCoach, Frank Jansen, Hilbert Krane Fotografie, waterschap Limburg, Reem., Shutterstock, Unie van Waterschappen

Redactie
E redactie@
hetwaterschap.nl

Adreswijzigingen en abonnementen
E info@
hetwaterschap.nl

Mediasales
Boyke Rajbalsing
boyke@
mediasales0031.nl
m 06 109 347 77

Drukker
Damen Drukkers

NWB Bank

De duurzame waterbank

De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is dé bank van en voor de **publieke watersector**. We zijn de primaire integrale financiële dienstverlener van de **waterschappen** en ook **drinkwaterbedrijven** zijn al lange tijd klant van onze bank. Met onze **AAA/Aaa-ratings** trekken we op een goedkope en duurzame manier geld aan voor onze klanten. Zo houden we de lasten voor burgers laag en de **verduurzaming betaalbaar**.

